7 VIII
Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера дена ◆ ШОАТТА, 27 АВГУСТ, 1983 ШУ. ◆ № 103 (6825). ◆ Мах 3 кеп.

ХАДДАНЗА ЛАКХЪЕ ПРОДУКЦЕ ДИКАЛ

ЦхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера алам хаьал хьалха кхочушъяра доккхий социалистически декхараш тIаийцад Нохч-ГIалгIайчен промышленни предприятей, халкъа боахама дерригача доакъой коллективаша. КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумий решенеш толаме чакх а йоахаш, производства эффективности балха дикала лакхъяра тIагIертта къовсам лоаттабеча республика промышленноста болхлоша тIеххоачашийр товарин продукци мaьхала якхара ворхI бетта план. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа мaьхала яьккхар итт миллион гаргга сома мaьза тайп-тайпара продукци.

КПСС XXVI съезде, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумашка белгалдаьккхад производства эффективности балха дикали хаддаза лакхъе совши хилар. Дукхача даьъе из лакхъехьа тийна да арахеца продукци ма могга дикагIа хилийтарах. Цу лостамагIа шоай хьнари ниша кхо да беш къахьегача республика промышленноста берригача болхлоша шерра социалистически яхь йоаржаьй «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьадер дукхагIен хилийта!» яхача девизагIа. Яхье баьннарaша шоай балха тIа керттера хьокхам лоархI продукци тIа-тIа дикагIа хилийтар. Цунга хьежжа дикагIа маьхали йоал из. КIезигагIа хул брак нийсъелларах хулаш дола деваш, продукци во я яхаш потребителашкара хьаьхаш йоли рекламацеш, цу бахьанех техкаш дола гIодиш. Уж дерригa балхаш ма хетта дика вIашттIехьдаьхача предприятешка дукхагIа хул производства а пачхахьалдухенна а беш бола пайда. Цунца цхьана лакхлу производства эффективноста балха дикали. Цудухьа промышленноста берригача болхлоша, инженерно-технически болхлоша шоай дерригa низаш кхоачамаш тIадерзадаьд арахецаш йола массе а тайпа продукци ма могга дикагIа хилийтара. Цу даькъе дика ха йоалаш къахьегаш ба уж уйх шера. ДIабахача ворхI бетта паччахьалкхен дикала Знак йолаш вай республике арахецаш хинна изделй 210 гаргга я. Республике ерригa арахецача продукцех 40 процент гаргга яр лакхерча категорех хьаеш я.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме ше къамьал деш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Ю. В. Андропова аьлар: «Къахьегамах телача маьха система эргальккха тоаяр кIезига да, ишттa арахеца деза эшшача боарама наха хоатташ дола дика товараш. Цу тIа а дикала эталонашта тIерадаьнна цхьаьккха а хIама а доацаш, эггара лакхагIа яраш хила еза. ХIаьта цкъаза нийсалу вIалла ла йиш йоаца гIулакх, дIаяххийта материалаш дика я, хIаьта продукци хул нака из дIа ца эцаш, сое мaьхаш а телаш базархошкара лертIа хьадаь товараш ийде дезаш, из гIулакх тоаде дела тIехьа а ца доахаш».

Производства эффективности продукце дикали лакхъяра тIехьа къовсам лоаттабеча хIара промышленни предприяте коллектива балха тIа бокъонца йола программа а хиина дIаотта дева уж дешаш. Продукци тIа-тIа дикагIа хилийтара лоаттабеча къовсаме дика ка йоалаш болх бет йола коллективаш кIезига яц республике. Царех я «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьадер дукхагIен хилийта!» яхаш йола инициатива вай республике эггара хьалха дIайолаь йолча СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода коллектив. Паччахьалкхен дикала Знак йолаш укхаза хьаеш я итт тайпара продукци. ДIабахача ворхI бетта предприяте ерригa арахецача продукцех из хилар 83,1 процент.

Продукци дикагIа хилийтара тIехьа хаддаза къовсам лоаттабеча «Красный молот» завода машинашъераша а дика ка йоалаш къахьет цу лостамагIа. Цига хьаеш йола цементировочни агрегаташ, фонтанни арматура, кхьяраш, ерригa а 14 изделия я паччахьалкхен дикала Знак еша. Заводе ара мел хецача продукцех 40 процент совгIа яр лакхерча категорех я.

Продукци дикагIа хилийтара дукха балхаш а деш, цу даькъе дика толамаш доахаш къахьегаш я «Электроприбор», «Маршинструмент», «Автоспецоборудоване» яхача опытно-экспериментальни, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни, «Промавтоматика» НПО опытни заводий, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача предприятей, швейни производствени объединене, кхыча предприятей коллективаш.

Овсаре къахьегарал совгIа продукци дикен тIехдикен мара ца хулийташ къахьегача производствени коллективаша бизза пайда ийбу арахецача продукце дикал лакхъяра йолча шоай торонехи кхоачамех. Каст-каста болхлой юкъарча собранешка, производствени совещанешка, парткомей профкомей заседанешка дукха хьаеш йола продукци дикагIа хилийтара дола дешаш, конкурсаш, хьажараш чакхдоах. ТIехдика мара продукци ара ца хецачар опыт шерра йоаржаю.

Цхьабакъда, продукци арахецара план кхача бесса я а кхоачаш йина, цул дикал лакхъяра дукха терко ца еш йола производствени коллективаш а кIезига яц республике. Царех я Назрановски Малгобекски кирпичашка еча заводий, Нохч-ГIалгIай респотребсоюза чу мел йоагIача кондитерски изделей цехий, производствени комбината, Назрановски трикотажни Грозненски кога гIирс бечен фабрикай, кхий доаккхача завода, кхыча предприятей коллективаш. Цар Iалаьмате дукха арахец брак йолаш йола продукци. Из бахьан долаш доккхий гIодеш текх. Каст-каста моттигаш нийслу дIаяхьийта продукци юха ехьийташ. Уж гIулакхаш чIоагIа Iеткъ производства эффективность лакхъяра. Дукха ха йоацаш Госторгинспекце болхлой хьежача Назрановски трикотажни фабрике ара мел хийца продукци дIа ца йохьийташ соцайяр. Из гIулакх нийсденнад респотребсоюза кондитерски изделеш арахецача ерригача цехашка а. Iалаьмате дукха брак нийслу кога гIирс бечa фабрика продукцена юкъе а.

Продукцена юкъе брак а нийсйоалийташ, шоай производствена, паччахьалкхена доккха зе деш йолча предприятей кулгалхошта цIенхаьнта бехк а беш, царгара доагIаш дар хьадеха декхарийла я парте горкомаш райкомаш. Хаддаза тIахьожам лоаттабеш, рейдаш еш къовсам лоаттабе беза хаьжкъа контролераша арахецаш йола продукци дикагIа хилийтара. Шоай тамагIа а долаш тIехдика мара продукци ара ца хецаш бола болхлой дукха ба хIара предприяте. Цар опыт шерра йоаржае еза общественни организацешка, ОТК болхлошa.

«Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно - экспериментальни заводе эггара дикагIа лоархIача бригадех цаI я коммунист Тимощенко Алексей Петрович керте латтача радиоаппаратура регулировщикий бригада коллектив. Предприятерча бригадашта юкъе хьалхарчарца «Коммунистически къахьегама коллектив» яха сийлен цIи яьккхарех я из. Цу сийдолча цIера сий даим лакха а лоаттадеш, хаддаза социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIаш я из. Цхьакъа смена дIаяхийтац бригада регулировщикаша шоай нормаш 140 — 150 процент кхоачаш ца еш. Цудухьа цар вIаштIехьдаьннад хIанзачул массехк бутт хьалха пятилетка хьалхарча яхь шера план кхоачашъе. Ший тамагIа а долаш продукци хьаеш я бригада коллектив.

Бригадира Алексей Петровича дукха болх баьб ший коллектива гIулакхаш тIа-тIа тоадара. Цхьан нарядагIа болх барга яьккхай ший бригада. Къахьегамех производствени дисциплина чIоагIъяьй. Прогул а е брак йолаш продукци арахийца цхьа моттиг нийслац. Ше цеха партбюро секретарь хилараж тарра даим тIахьожам лоаттабу цо тIаийца декхараш кхоачашдар хьокхаш. ДикагIа къахьегара оарцагIа боах берригa болхлой, балхах тIехдика кхеташ бола коммунисташ бехктокхамегIарча участкашка хьежабу.

Заводе эггара дикагIа лоархIаш вола кагирхой хьехамча а ва Алексей Петрович. Цо балхах кхетабаь бола регулировщикаш кIезига бец укхаза. Уж даим социалистически яхье хьалха а латташ, шоай новкъосташта хьокхам телаш бола беш ба. Царех цаI ва регулировщик, коммунистически къахьегама ударник Мельников Александр. Ший тамагIа долаш йола продукци хьа а еш, хIара сменагIа нормаш 150 процентал чулхьахьа кхоачашъяц цо.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) радиоаппаратура регулировщик А. Мельников и бригадир А. Тимошенкои хьаьача продукцена регулировка еш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

МЕХКДАЬТТА — ДУКХАГIА

«ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьадер дукхагIен хилийта!» яхача девизагIа шерра социалистически яхь йоаржаь бола «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахой дика къахьегама совгIат кийчдаь макъабоагIа мехкдаьттай газовни промышленноста болхлой дезача цIена. Ханаа динь ди хьалха кхоачашъяьй цар мехкдаьтта даьккхара борхI бетта план. Август бутт бовлехьа сентябрь бетта чотагIа цар доаккхаргда 48 эзар тоннал чухьнахьа доацаф дола «Iаьрка зоцуэ». ПланагIа лаьрхIачул совгIа маьхала йоаккхаргья шиъ миллион совгIа сом мах бола товарин продукци. ТIехкхоачашъяьй цар техникo - экономически хьокхамнa борхI бетта план а.

«Старогрознефть» НГДУ промыслашта юкъе лаьржача яхье хьалхара моттиг яькхай Кузьмин Анатолий Владимировича кулгалдеча йиьлагIча промысла коллектива. Ерригача управлене планал совгIа даьккхача мехкдаьттах дукхагIдар цо даьккхад. Заданел совгIа «Iаьржа доацуэ» даккхара тIаийца декхараш тIехкхоачашдеш я Скворцов Виталий Кириллович керте латтача цхьоалагIча промысла коллектив а.

• • •

ЦхьайттлагIча пятилетка кхоалагIча шера шоаш тIаийна декхараш тIехкхоачашдеш хьабоагIа «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахой. БархI бетта план хIанале тIехкхоачашъяьй цар. Паччахьалкхен планал совгIа доаккхаргда 1390 тонн мехкдаьттех цхьа миллион 210 эзари кубически метр гази. Къахьегама овсарле лакхъяра задани шиъ аки процент гаргга тIехкхоачашъяьй.

Белгалъяьнна дика къахьегаш я укхаза Гагиев Ульбе Бек-Хани Летников Николай Павловичи керте латтача мехкдаьттей газа йоахача бригадай коллективаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КЪАЬСТТА БОККХА ЛОАРХIАМ БОЛА ЦЕХ

Дукха ха йоацаш со нийсвелар Социалистически Къахьегама Туриала Хадиева Шамсудина кулгалдеча гIишлош еча бригада. Из коллектив вай республике эггара хьалхарчарча бригадаш йоагадагIа бохь бе йолашнчарех я.

ДЕЛКЪЕНГА хIама даа ха хьатIанкхьача. Дулхаца кийчъяь чIоагIа чам бола борш, котлеташ дулаш багIар болхлой. Истола тIа ядар керда помидораш, нарсаш.

— Ер дерригa а оахош хьаьлхедаь да, — оела а вейва аьлар ваьза волча бригадира.

ХIанз бригадо тIишлош ерал совгIа кхеду баьцадаараш, харбизаш, пасташ, поакх шура, дулх.

Шамсудина республикански кепайоздон тIа кхайнарал дир, гIонна дола боахамаш вIашагIдохкар тIаьхьахаш. ЦIи хезача гIишлошхочуи дика гIулакх хьаллаьцар. Парте областной комитета бюрос могайир гIонна бола боахам вIашагIболлара бригада опыт.

Керда гIулакх дIадоладе атта дацар. Тоьашор опыт, знанеш. Духхьашха бригадана хьаькъоастадир пайда на беш улаш хиина 50 гектар лаьтта. Цох цхьан даькъа тIа доакъара лаьргIа хьажкIаш, суданка, горох дIайийра, вож кийчдир мукх дIабера. Дукха ха ялалехьа бригада кийчдир пайда ца беш илла ехы а 100 гектар. Лаьтта нийчдарцен хIамаш дIаерцен цхьана бригадо хьайир кошараш, божал, кхьйола гIишлош. Ах шу даьнначул тIехьагIа Аргун яхача хиш йисте бригадана хьакъоастаяьчи участке дажаш дар из. доккха доаца деттача доахава Iуда.

ХIанз коллектива доалахьа да 150 гектар лаьтта. 800 устагIа, 80 етт. Болхлой столове массаза а да дулх, шура, кIолд, тIоа. ХIара болхлочо, уж бригаде 150 сaг ва, ше тувоаш нийю кхачан продукташ.

Деррига а дулаш бригадага. Дулхи шурей Нохч-ГIалгIай гIишлой управлене подразделенешкарча болхлошка йоах. Тха паччахьалкхенга доах. Дукха ха ялалехьа паччахьалкхенга шура, дулх, баьцадаараш дохна а ворхI бригада.

Аьхки а Iай а болхлошта керда баьцадаараш хургдолаш хьаен латт теплицаш. Боахама новна гаьна боацаш ба цIева Iам. Укхаза хьадаь доалаш латт хоза цIа. Из хьалду кIиранденнашка шоай дезалашца садаIа хьаухача болхлошта лаьрхIа.

ЧIоагIлуш, низ болаш боагIа гIонна бола боахам. ХIанз хьаеш латт Iаьсий чу лоаттаду корпус. болаш ба силоса кIоаг, доакъара цех хьалъяра балхаш дIадоладеш латт.

ДIадахача шера коллектива карагIдаьлар 5,5 эзар килограмм дулх, 30 эзар килограмм шура якка.

Хаттар отт: новкъарле яхьте гIонна болча боахамо бригада ший керттера декхараш кхоачашдара? Хьагучох, вIалла а яц. Коллективо хIара бетта толаме кхоачашъю производствени планаш задинеш.

Кхом бар, ший деша да хилар керттера лоархI гIишлошoша. ХIанз бригаде я гIишлош материалаш кхоярах хьахиина ший фонд. ГIишлош хьалъеча моттиге корайоагIаргьац дIакхайса ухка кирпичаш, турбаш, бокъабенна латта маркаш — дерригa а дIадоадa гIонна бола боахам хьалбеча. Цига дIакхуьь лохадаьча тиша цIеноех юхейиса хIамаш а.

Баьда, цу моча хIамаех боахам бэь паргац, болхлоша да даггара кхом беш хилча а. Новкъостал дир СССР промышленна гIишлош еча Министерства деннача ссудо. Тахханарча дийнахьа паччахьалкхено юхалург деннача 86 эзар сомах ах дIаденна вьянай бригада.

ХIанз Нохч - ГIалгIайче болаш ба 39 гIонна бола боахам. ДIадахача шера цар декхар 1000 тонн дулх, 400 тонн шура, 50 эзар фуъ, 84 тонн керда чкъаьра, 4 эзар тонн баьцадаараш.

Республике рентабельни, тешаме кхачаш продукташ лоаттадечарех ба «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене гIонна бола боахам — «Нефтехимик» яха совхоз. Ма дарра аьлча, из я кхоачам болаш дика юртбоахама предприяти. Цун доалахьа да 910 гектар лаьтта, йиъ эзар хьакха лелаю ферма. Пятилетка чакхйоаллаш укхаза дага ба 6 эзар хьакха хилийта, дулха дорстаде 300 бежан дIаоттаде. ЛаьрхIад шера 600 тонн дулх даькке. Соакха боахаме даьннад 380 тонн дулх. Совхоза продукци лоаттаю столовешта, берий учреждешта.

Дукха ха ялалехьа хьаьа эргья хьайбашта корпусаш, минеральни удобренеш, ядохимикаташ лоаттаю кхоалешаш, йоккха склад, кхыдола производствени гIирсаш. Юлларгья водопровод. Хьалъеш латт теплични комплекс, 130 гектар дIалоацаш чкъаьрий леладергдола Iамаш. ХIара шера мехкдаьттахимикашта дIалургба 40 тонн керда чкъаьра.

Совхоза болхлошта хьесш я коттеджаш, культура ЦIа, йоккха столови. Цо новкъостал дергда болхлой кадраш дIачIоагIъе.

ГIонна бола дика боахам вIашагIбеллаб «Грознефть» объединене коллективо а. Тахан «Нефтяник» яхача совхозе я хьакхарч лелаю ферма, доакъара цех, ший машинно - тракторни парк.

Хьакхарч лелаю пункташ вIашагIъехкай объединене дукхагIйолча подразделенешка: «Старогрознефть», «Малгобекнефть», «Горскнефть» НГДУ-шка. Карарча пятилетке хIара мехкдаьттахочоа 16 килограмм кхоачагIйолаш дулх дакха лаьрхIад.

Хьаллаьнен дIайовзийтен мегаргIйолаш я Грозненски ТЭЦ-2 коллектива инициатива. Чкъаьрий леладу боахам вIашагIболлаш цар пайда ийцаб хий шолдеш йолча бассейнех. ХIаьта хIара шера бIаьи центнераш карт яха чкъаьрий а кхеду.

Кхачан ресурсаш дукхагIа хилийтара шоай лоархIаме дакъа юкъаьяккхуъ потребкооперацe, паччахьалкхен торговле организацeй. общепита гIонна йолча предприятешa. ХIанз 22 пункте дорстадеш да 500 бежан, 2328 хьакха, 1600 устагIа. ДукхагIча даькъе парна дIалуш яр ресторанашкара, кафешкара, столовешкара кхачан отходаш я.

ДОККХА деце а. гIонна дола шоай боахамаш леладу «Терек» яхача объединене, «Трансмаш» завода, «Грозгипронефтехим» институтa, кхыча предприятешa.

Пхи шу хьалха КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои тIаийцаб гIонна дола боахамаш дIегIадоаладарах бола соцам. Цу юкъа баьча балха тохкам бича, гуш да кхачаьа кхоачамбоацараш нийсдалийтад, цу тайпара боахамаш кхы а эффективнегIа леладара фу де деза.

КъайIадахьа дезаш. цхьайолча предприятейн организацейн кулгалхоша бехктокхаме ца хеташ, дукха тIера боацаш тIаийнар керда гIулакх. Из лоадам боацаш а шоашта совдола дукъ а хеташ тIа ца эцаш ба «Электроприбор» завода, маьях еча комбината, «Союзавтоматстром» яхача объединене опытно - экспериментальни завода, иштта кхыча предприятей кулгалхой. Дукха дийшад цига гIонна боахамаш вIашагIдохкар ца дича даргдоаца гIулакх хилярах дола къамальлаш. Къамальлашкара дIахо хIана додац гIулакх? Жоп цаI да: тIаийна решенеш кхоачашъяра партара доагIар дIадехац, тIахьожам лоаттабац.

С. ЛОРСАНУКАЕВ.

ДАЙМЕХКА ГIОЛЛА

✦ МОСКВА. Производствана интенсификаци яра чIоагIа дард еллай «Заря» яхача столични объединене обувщикаша. Коллектива низаш оарцагI а даьха укхаза хьаьйй шу чакхдаллалца йолча юкъе наха чIоагIа къердаш йола шоаттъкъен итт эзар пар изделеш хьаяла йолча материални - экономе фонд. Дика кхоачашъю плана заданеш низъяла дола социалистически декхараш цу предприяте.

✦ СЫКТЫВКАР. Лаьтташта мелиораци ярген уж тоадаргеа Къулбаседерча Нечерноземье дIадахийтар дукха сов а доалаш кхаьметтаяттад. Укхазарча новртолаш дIаювча кхаинара гектара тIара 250 центнер йоалаш хьувкъам боал. Цу тайпара хьувкъам кхыметтел Россе юкъерча полосе лакха лоархI. Эггара хьалхара коартолий тоннаш Заполярьерча горнякашта дIаахьийтай. Къулбаседерча лаьтта леладераша иштта доккхий толамаш дахара гIо даьд Коми АССР дерригача боахамашка хьаеш йола компосташ хIара шера ехкаро, дукха подкормкен лаьтташта обработкен еш хиларо. ДIахоьш йола материал керттерча даькъе опытни участкашка тохкамаш а даь чакхдаьхача сортех я.

✦ ЧЕБОКСАРЫ. ИтталагIча турбинана монтаж а йоалаьй Чебоксарски ГЭС-е. Электрически машинаш вIашагIйохкарен царна на дадка ярен эггара бехктокхамегIа йола операцеш кхоачашъелга гешам а бенна дIатIадиллад къонача коммуниста Исаев Игора бригадана. Шу чакхдаллалца йолча юкъе укхаза болх бе йоалаялийта лаьрхIад кхоъ электрически машина. Ерригa 18 агрегат болх бе йоласача станце мощность пятилетка чакхйоаллача хана 1,4 миллион киловатт хургья.

✦ ОШ. Киргизерча Ош яхача городе болх бе йоаеннай халкъий художественни промыслай комбинат. Кердача предприяте продукце ассортименте — цIагIа лелаю хIамаш, къаман бирзагаш, хозала лелаю тайп-тайпара хIамаш. Эггара хьалха йокха йолаьй цIеста пхьегIаш, уж хьаяра къайленаш Дагестана гоазвичашкара яйзай киргизски мастераштa. Тянь-Шане чIоагIа лора а ю дегIа а кхуял доамарой къьнара искусство. Алхха укх шера арахеца йолаергья 90 тайпара йола керда изделеш.

✦ ЛЕНИНГРАД. Юха а, дизза шоазткъе итт шу даьлча, Арктически рейсагIа дахад цхьан навигацегIа къулбаседерча форда новкъа гIолла Мурманскера Владивостоке кхача лаьрхIа дола «Челюскин» яха ши оттIабу кема. Экспедице даха из кийчдаьд «Челюскинцы» яха шин серегIа йола киноэпопея яккха йолаь йолча «Ленфильм» яха студе. Бокъонца йола исторически факташ ларде а лувцаш лента режиссера Ершов Михаила пайда эцаргба йIаьхийча хроникальни материалах. ХIамаш бIаргдайнарий тешало авторашта новкъостал дергда боарам боацаш низкъала моральни физически низаш дукхаьла оттаде дезача нах цхаьча хиннача событей драматизм бокъонца хиннача тайпара хьахьокха.

✦ БАКУ. Производствени хьавъехьа вIалла лархIа йиш йолаш яцар предприяте профкома инициативагIа Бакински радиозаводе хьаяьча техсовета заседане ййца проблемаш. Дийнар дар хIанз дола лургдолча дешара шера подшефни школаш кийчъярах. Из шу хьагарга кхоачаш профсоюзни активисташа шоаш даьчунга хьежар. Профкомерча шефски балха йолча комиссе вIашагIъеллай радио- фотолюбителий, къоначa слесара, натуралиста кружокаш а йолаш йола къоналбарий керда клуб. Заводской физкультурникий новкъосталца подшефни школашка хьалъяьй ловзарий площадкаш. ХIанз заводе болх берех ахаш уж школаш чакхъяьха ба.

✦ КАЛУГА. КIир йоаккха кхера чакхбоаллача хана хьахулача демах а пайда эца торо хулайт Товарковски карьероуправлене цехашка оттальча оборудоване. Электрофильтраш а йолаш йолча газоочистка системаша хьалувц хIанз кхера оагаш охьаш хьахула зIамига частицаш. Демах пайда эцаро предприятела торо хулийтаргья кIира хьоар шера, ткъо эзар тоннага кхоачаш дукхагIа хилийта.

✦ ТАШКЕНТ. «Узбекистан» яхача искусствени а натуральни а цIекий еча Ташкентски объединене болх беш бола бIаь шу дизар дезадаьд АлимовгIар дезало. Из юбилей нийсъеннай цхьаьнха дог гIоз доаккхаш йолча событеца: цу цхьан хана предприяте Сийлен уллага тIа баьхаб къахьегама династе кхаь тIехьен вокалаш. Цу дезала да Пайзи Алимович — цхьан нарядагIа болх белга ший бригадана юкъедоаладеьрех цаI ва. Цо торо хилийтай бригадага шера план хаьал хьалха кхоачашъе. Ветерана цIера юхе Сийлен улга тIа ва кхы а шиъ Алимов — вoI Сафон вийиъ воI Рустами, уж а иштта белгалбаьннаб социалистически яхье.

✦ АСТРАХАНЬ. Островни тайпарча чкъаьрий пхьидаргаш Iамашкари «доккхача» ху чу хецилга чакхдаьннад областерча чкъаьрий леладача заводашка. Волга дельте искусствени чкъаьрий леладара хьалъяьй хIара шера 50 — 55 миллион пхьидарг кхедеш йола йоккхий пох предприяти. Цар чотагIа дапаснаш дукхагIа хул Волго - Каспийски бассейне. Iалмахойи промысловикийи даннеша хьахьокхачох, моттигерча чкъаьрийлувцархоша хIанз лувцача белугех 70 процент искусствени хьисаве хьалхиеьбаь ба, кхоалагIа даакъа севрюга а дикка доккха даакъа осетра а иштта да.

✦ КАМО (Армянски ССР). Камо цIерагIча лаихача лоамашка уллача районе эксплуатаце дIаенний юртбоахама техникана ремонт еш йола база. ХIанзарча ханарча оборудованеца нийцъяь я из. Цо торо хулийт къулбаседенгахьарча регионерча боахамий 400 гаргга тайп-тайпара юртбоахама машина шера юхаметтаоттае. Шу чакхдалалехьа болх бе йолалургья техническа гIулакхаш деш йола цхьаькха станци Разданcки районе. Цунца цхьана республика ерригa районаш юртбоахама машиний паркана гIулакхаш деш йолча специализированни мастерскешца Iалашъяь хургья.

✦ СВЕРДЛОВСК. Свердловска истори хьахьокхаш я «Уральские самоцветы» яхача производствени объединене мастераша хьаьча значокий сери. Шоаш санна кхы воацача кхойтта миниатюро хьахьокх рудаш беза мах бола металлаш дукха долча крае Петр I приказагIа 260 шу хьалха йиллача города биографе оагIонаш. Мекка эггара хьалха объединене цехашка искусствено хьаяьча уральски яшмоца родонитаца, малахитаца хозъяь я къаьнача города герб а цун хозаленаш а — эггара хьалхарча Екатеринбургски казенни завода водонапорни башни, социалистически революци котъяьнналга 1917 шера болхлойи салтийи депутатий Советo дIахайкадаь долча оперни театра здани, Свердловскерa кхыдола архитектурни памятникаш тIадола значокаш.

(ТАСС).

ЦхьайттлагIча пятилетка кхоалагIча шера дика къахьегарца белгалъяьннай Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене чуйоагIача номер 921 йола дIа-юха лелача механизированни колонна коллектив. Къаьстта белгальяьнна дика болх беш я А. Закриева куйгалду комплексни бригада.

ХIара деннара норман 180—190 процент кхоачашъелта цунна массаэрга гIулакх а хиная дIаэттад.

СУРТА ТIА: аьрдехьара аьттехьа: каменщик Хь. Асхабов, бригадир А. Закриев, болхло Т. Закриева, участка прораб А. Устарханов, болхло Н. Шамсуева, каменщик С. Заварбеков.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДИКАЧА НАХАХ

БРИГАДИРАХ ДОЛА ДОШ

ХIетта кхийна зIамсаг вар Хамзаев Лаьча Грознерча «Автоспецоборудование» яхача заводе балха венача хана. Цхьанкха балха говзал яцар цун. Юхьанца электросварщика ученикал-ла дIавийцар Лаьча. Цун хьехархо а хиннa дIаэттар цу хана завода ветеран хинна Дергачева Антонина Николаевна.

Лаьча дукха раьза вацар шийна хьехархо кхалсаг йолаш. Сварщика болх алкха маIача наькха лоархIаш вар Хамзаев. Баькъа, куй шек вуьлар дайра Антонина Николаевнаца из болх бе дIаводавеннача хьалхарча дийнахьс а.

ДIадахар кIираш, бетташ. Хамзаев Лаьча сварщика шоллагIча разрядах болх бе воалавелар. Баькъа, Дергачевас шийна бIаргкIалар ваийтацар из. Цунна ховра хIанз Лаьчий балха тIа дукха ца ховраш кургдолга, из балха бокъонна шаьрвенна воацилга. Цхьаькха а дар Антонина Николаевнанна къона болхло везаволийташ: болх сабаре, уйла тIайохийташ бора, балха ди йистедаьлча хоза лостам беш цхьанкха йоалкхар балха моттиг. ХIаьта из гIулакх деш цагтаьха мара саг вацар цу хана. Ше вар смена яьлча чехкагIа цIаэха кийчлуш хулар.

1963 шера дизза кдо шу даьладар Хамзаева Лаьчас «Автоспецоборудование» яхача заводе электросварщик волаш болх бу. Цун сурт хьалтехар завода Сийлен уллага тIа. Шийна сменни заданеш 120—130 процент кхоачашъе лаьлар зIамсаг. Цу хана завода комсомола комитета член хинна Хамзаев Лаьча цеха кулгалхоша бригадиралла оттаьу.

— Ма гIадьлхаяр са хинна хьехамча Дергачева шийна сох бенна тешам аз боа ца баь, — дуаш хIанз Хамзаева цела а къежаш. — ХIаьта Антонина Николаевна хIанз ше пенсе яле а заводерча гIулакхех къаьста яц. Из хаст-каста йоагIа Лаьчас болх беча цехе, хет кердадараш, шийна йоккха опыт дIадоу хIана цехе балха баьккача кагийча наха.

— Сай болх дика бовзаш со ваде а, — йоах Лаьчас, — дукха хул са хIана а Антонина Николаевнайга ле хаттараш.

1965 шера новкъостаца КПСС мугIарашка дIавийцар Хамзаев Лаьча. Бригадерча 18 сага бе болх дIабарал совгIа, цар балхага хьажарал совгIа, цхьаненна ца ховр дIахьехa, вокхаа хьалха дакхa, кхоалагIчунга тешаш дош ала ха дезар.

ДIаухар шераш, кердаювлар заводе хьаеш йола продукци, на вай мехка кхаьча ца Iеш, доазол араьярча дуккхача мехкашка а дIаухийтар. Цунца цхьана лакхлора бригадана хьалхара Хамзаев Лаьчий бехктокхам.

— Тха бригада гIулакхаш массаза дика дIадолхаш хилвад аьлча нийсса хургдацар, — йоах Лаьчас, — дукхьаокха вIашагIъелаача хана яздийтта сагах латташ хиннаяле 11 сагага кхаччалца кIеангъелар бригада. Бригаде ниййсбелар болх тесса лелабеш, хьалхашка латта бехктокхам бизза да кхетабеш бола нах. Цудухьа царцара къаьста дийзар тха. Из производствана а тха бригада хьокхамашта а вIалла IатIкъаьлзар. ХIана аьлча, балха тIа браш еш бола е прогулаш еш бола нах кIеангаIа хилча гIулакх тоалу.

ХIанз Хамзаев Лаьчас кулгалдеча бригада хIара сменни нормаш 160—180 процент кхоачашъю. Из къахьегаш а укх шера сентябрь бетта чотагIа ХIаьта цхьайттлагIча пятилетка кхоалагIча шера задани 18 декабре кхоачашъе аьнна деннача дешах доархIаергIанларах шено а яц.

Дуккхача шерашка дезз цхьана болх беш бола нах ба бригаде. Укх ба производства ветеранаш Чиркова Валентина Николаевна, Шинко Владимир Иванович, Ляпалов Виктор, Алиев Мийрсолта, иштта кхыбараш.

Чакхдаьннад балха дие баьъда. Хамзаева бригадера нах цIабаха сиклуш бац. «Къахьегама социалистически дисциплина тоаре бола чIоагIбара хьанъехьарча» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС соцамах лаьна къамаьл де лаьрхIа ва Хамзаев Лаьча.

...Сайре тIеэнай города. Бийса кха ха я. Баьъда, Лаьчий пIагIара сердал дIайоаьза я. Ростоверча машинаш ечa техникуме эргIанарча сессе ваха кийчлуш ва Хамзаев Лаьча. ХIана из йиълагIча курсе заочно дешаш ва. Атта дац болх беш ше деша. Цхьабакъда, атта никъ хержа Iемавац коммунист, бригадир, хьехамча Хамзаев Лаьча.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

КХОАНА—ШАХТЕРА ДИ

УКРАИНСКИ ССР. «Донецкуголь» яхача объединене Горьке цIерагIча хьалхалаттача шахта горнякаша Донбассе хьалхарбараш хамал хьалха кхоачашъяьй пятилетка кхаь шера план. Заданел совгIа эзараш тоннаш кIор баьккхаб.

Горьке цIерагIча шахта горнякий кагъярча коталовна доккхa даакъа юкъе дихьад предприяте цIа хеза вола бригадир Николай Иванович Байбарин керте латтача «Iаьрка дошув» доаккхарашa.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа): Н. И. Байбаркин цун бригада членаш Николай Иванович Коркоцкий, Станислав Константинович Середа, Василий Иванович Гончаров.

Л. САМСОНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

МАССАНЕ А ДОГ ЛАЗАШ ХИЛЧА

Йоккха яц завода коллектив, вэррига а 300 гаргга саг мара вац тхо долча къаьхегаш. Баькъда, царна юкъе ниислу къахьегамеи производственни дисциплина телхаеш бола нах. ДуккагIча даькъе уж бе производствах дог ца лазаш, коллектива сий мичча бесса хилча а сагота боаца нах. Къаьстта халахет дуккхача шераш на дика къахьегаш, шийгара ккычарна ьоккам телаш хинна саг харцахьарча новкъа ваьлча. Иштта ниисделар дукха ха йолццаш аьшкбетона цехе къахьегама ветеранеца Доронин Геннадий Михайловичаца. Заводе болх беча укх 18 шера цхьанна сага бIаргавайнавацар Геннадий Михайлович балха кхинехьа къа ца воагIаш, лертIа балк ца беш. Баькъда, тIехьарча хана корта бохабу малар мела вайлар из. Из цхьакхе дина а ла йиш йолаш хIама дацар. Цудухьа цеховой комитета а аз се волча чувийха а къамаьлаш дир цунца. Оалаш ма хиллара, гIулакх сона тIаре доакхе ше балхара дIавоаккаргволга кайначул тIехьагIа дикагIча оагIорахьа кувцавелар Доронин. ХIаьта дIатехначул тIехьагIа гучадьлар Геннадий Михайловичa сесаг хелача лазарах цамогаш уллаш хилар а из ла ца могаш из къаренъяга ваьнна хилар а.

Кхыча тайпара ниисденна хIама да ала магаргда Сергиенко Анатолеца хиннар. Тхьешшу цIаьр шу мара дапенза вола из зIамсаг ях са хьата а сахьата а тIехьаваларах дош кетош вацар, хIаьта цхьанкха бахьен доацаш прогулаш а йора цо. Дукхгаза бокхагIа болча новкъосташа а комсомола комитета тIаийха а цунца къамаьлаш дарах кIема хилланзар. Балхара дIаваккха вийзар Сергиенко. Сенна лечкъадергда из — ер шу доладелча денз 11 саг производственни къаьхегамаш дисциплина толхаярах балхара дIаваккха вийзав тха. Цхьаболчар оал, дика болхло вар хьанехк, кдошо кулгаш дар цун дараш, баькъда, дисциплина талхайора цо, аьла. Соне хетачох, нагахьа сенна къахьегамеи производственни дисциплина цо талхайой из дика специалист а вац а цун кулгаш «дошо» а дац. Завода партиома а, администраце а дукха баьб, хIаьта хIана а баш а ба КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумий «Къахьегама социалистически дисциплина тоаре болх чIоагIбара хьакъехьарча» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС соцам наха дикагIа кхетаргболча тайпара дIабовзийташ боле болх.

Заводе дукха бе дукха са йолцаш шоай къахьегама никъ тхо долча эггара хьалха дIаболабаь боле катий нахи мохкарийн. Атта дац шийна дукха езаенна балха говзал кераярзае бокхагIбола новкъостий, производства ветеранаш шийна хеннахье цунна гIо де оарцагIа ца баьлча. Дукха де ца довзараш, ца ховраш. Цудухьа тха предприяте керда болхло хьовоагIаше а, оаха цунна тIехьчIоагIъу балха опыт йоккха йола саг. Шоай болх дика а бовзаш, шоашта хьовр кагийчарна дIадовзийташ бола болхлой дукха бе заводе. ХIаьта дикагIчарна юкъе а дикагIчар цIераш эза лоаре сона такхи. Уж бе формовочни цехера бригадир Исаков Сайт-Хьусен, аьшкбетона цехера бригадир Анаев Халид, ремонтно-механически цехера Борисов Николай Борисович, энергетически цехера электрик Коломийцев Дмитрий Михайлович, кочегарий бригадир Беридзе Светлана Ивановна, иштта кхыбараш.

Мишта чакхбаьккхар оаха дIабаха 7 бутт! Нормативно-цIена продукци арахецара план 104,7 проценти продукци маьхапа аккхарз план 102,7 проценти кхоачашйир заводо. Къахьегама оасарие соатка укх хана хиннача 7,7 процент айеннай, планал совгIа цу юкъе арахийца товарни продукци 34 эзар сома маьха хилар. Уж телахаш доаллача доккха даьнъа юкъедихьар хьу чакхйоакке цехо. Цу цехера бебанна кулгалду бригада заводе цIи хеза хинна ца Iеш, республике а йовзаш я. Цо хьоаш йола корни ремаш, нагIераш, нагIерий сенагIаш «тIаькдика» оценка йолаш чакхдоалл ОТК контролерашка гIоле.

ХIанз дуаца хьожаргва со долаш долча кхоачамбоацарех а уж хьахулийтача наькъех а лаьца.

Продукци дикагIа хилийта гIорташ тхо доле а пачхахьалахен план кхоачашьярa тхоне хьайра новкъостой деш яц «Чечингсельстрой» треста чуйоагIа УПТК (начальник нов. М. С. Шахбов). Из я тха заводa металл поттаде декхарийла яр, цхьабакъда, ла йиш йоаца хьелаш уттаду цо тхона. Масала, соакха шоллагIа доле ах шу цо бийдал хьа ца ийташ даьккхар оасе.

ДIадеха шу-м дIадаьннад, УПТК кулгалхоша кхы цу тайпара гIедат доенийтаргдац, аьнна. Цхьабакъда, укх шера йиззача хьалхарча квартале цхьа тонн металл бIаргадовизар тхона УПТК хьедайта. Июль бетта хье ца дайташ дисар 36 тонн металл. ХIаьта август бетта 163 тонн йоагIача 46 тонн мара яц гIога тахенарча дийнешь хьакхаьчар. Из гIулакх цхьанкхе тайпара ле йиш йолаш дац.

ХIанз укх сахьате иштта во латт хьу чакхйоахача цехера гIулакхаш а. УПТК-ас шийна хеннахье хьу ца ловттеар бахьан долаш август бетта дена тазаналца болх ца баш латташ я из цех. ХIаьта йовзала кхолхци ола йола продукци арахецаш йола Шаьлара тха цех продукци кхы яхьа моттиг а йоацаш болх ца беш латт. Юха а укхаза бехке яр УПТК я. Цо шийна хеннахье арахаккхац кийче продукци.

Лоацца аьлча, нагахьа санна «Чечингсельстрой» треста кулгалхоша, тIехьа а ца тетташ УПТК эгтта хьал тахка а тоаьа, гIулакх дикагIча оагIорахьа тоадаре чакхъаш цо лоза укх шерара пачхахьалахен план кхоачашъе тхона чIоагIа низкъела хургда.

М. ГАЛАЕВ,
«Чечингсельстрой» треста Грозненски аьшкбетона конструкцей заводa директор.

ДЕЗАЛ—КЪАХЬЕГАМА ДИНАСТИ

Дукха ха дIалхай Мачигов ХIарон медицински инструменташ еча завода кхоанаIарех эггара хьалха чувальча дена. Цун къахьегама книжка тIа 1965 шера укхаза дIаязда эггаре хьалхара йоазув да: «Хьанийцав резчика ученикалла». Ах шу даьлча слесарно-механически цехе болх бе волалу ХIарон. кхоалагIча разрида слесар говзал ше карaерзаярах тIеехдика экзаменаш дIалуло.

Дукха ха ялалехьа цеха эггара дикагIа вола производственник ва яха болабелар цох. Заводе эггара хьалха шийна тамагIа а долаш болх бе бокъо лу Мачиговна. Цул тIехьагIа технически тIахьожама отдела тохкам ца беш дIайийю цо кийчъаь продукци.

Зийр ХIарона дика гIуллакхаш завода кулгалхоша.

Слесарни участие мастералла хьожаву из.

Иштта дIадода-ийс шу. Слесарни участка мастера Мачигов ХIарон Иризиевича сий лакхлу коллективе. Дукха веза, лоархI из предприяте. Цудухьа Илизарова апарати кхыйола медицински инструменташ кийчъеча участка йоккхагIа волча мастера декхараш кхоачащде из хьожаваьчул тIехьагIа, цо уха участие а ше дикагIча оагIорахьа хьахьокхархила рах шено ядар цхьанне а. Уж гIалат а бовланзар.

— Со заводе балха воагIача хана кхо бер дар са, — ялаш дагалувц ХIарон Иризиевича. — ХIанз са уж цхьайтта да. Сесагаца Дина Моисеевнаца барт болаш дах тхо, тхоай тIехье а кхею.

ВоккхагIвола МачиговгIаров Мухьмад школа йистеьккхачул тIехьагIа шийна даь новкъа вахав — из а венав заводе балха. Цхьа шу даьначул тIехьагIа Советски Эскаре гIулакх де вода из, цигара цIавеча юха а заводе балха венав. Комсомольско-кагирхой коллективе слесарь ва из. ТIехдика къахьег, нахa, кулгалхоша сий деш ва. Саг а завода болхлоех йоалаьй, Слесарно-механически цехера сверловщица Зара дика болх беш я.

Раьза ва Мачигов-да шийна шоллагIча воIа Асланбека а. Из а, Мухьмад санна, школа йистеьнихачул тIехьагIа заводе балха венав. Из а вахавар укхазара эскаре гIулакх де. ХIанз юха а вена шийна станока тIа балха дIаэттав. Фрезеровщика говзал кара а ерзаяь, тIехдика хьабеш ва цергаш йоаха моарзагIаш.

— Тха дезала династена мутIахьа ца хиннар яхьа воI Тамара я-кх тха, — бетташ бу ХIарон Иризиевича. — из дешаш я педагогически училище, хIана йиъалагIча курсе я. Цо хержар а да дика гIулакх да — берацца хьехар. ХIаьта цунна хьалхара заводе балха а вена хьун зIадашьеча цехе къахьегаш во Руслан.

ХIаьзарчох дуъна хало за ХIарон Иризиевичен Дина Моисеевнаи воих ворхI дезалхочун вахара наькъех. уж зIамига бе. Ваьъда, теш, цар хоржаргбола никъ ниййса хургхиларах. Цар дас, бокхагIа болча вежараша. йиъас хержар санна. Аьттув балба цар массане а.

Н. БОРИСОВ,
Гудермесски медицински инструменташ еча завода болхло.

ЦIИ—КОМСОМОЛЬСКО-КАГИРХОЙ

Исанбаева Аржана балха ди геттара Iурре дIадолалу. ХIана аьлча, хьалхе а витриниш кийчъе еза цун. Товар наьха бIарг тIеоттаргболча бесса дIаннйсде деза. Аржан Грозненски универмага «Парфюмерия» яхача секце заведующи я. Цо кулгалду коллектив комсомольско-кагирхой я.

Из коллектив дикагIчарех доархIаш я универмаге.

Секце продавецаш наьха хьашташ дика довзаш, уж раьза болаш дIабохийтара шоай хур деш ба. Гуш да коллективана кулгалдеш вар товза, шийна гIулакх девзаш, дика организатор волга. Веде да торговле болх бе бахара цар наькъаш. Цхьабараш та из дега хьийка гIулакх да, масала, Джамалдаева Зинайна. ХIаьта Шавхалова Наташайна продавец хила дага а дацар. № 15 йолча училище а деша йода из шийна нешийна тIехьа ца йисар дукха. Иштта кареерзайир хIанз эггара хьамсарагIа хетташ йола професси. Геттара хоза хет Наташайна нахa товр хилча, дог гIоздьнна болаш уж дIаболхаш хилча.

Эггара халагIа дараш — цIейш хьатIакхача дуса массехк ди лоархI мехкарашa. ХIаране йоакхо е, эшшар хьахарыка деш. Сона бIарга а гуш тIаера цхьа йоI дуки еча, хIаьта цо хержачар метта «Торжество» яха дикагIа дола духи могадир Насугаева Зоис. Вокха клиентас дукха ха лькхар крем хьахарка ца могаш. Цунга новкъостал дир Эльмурзаева Кхокхас. Дика кхетаду мехкараша шоай знанеш лакхъе езнага масала. Эльмурзаева Кхокха институте деша ягIа, вокхар шоай знанеш лакхъю училище, квалификаци лакхъеча курсашка.

М. ГОРТИКОВА.

НАЛАДЧИК ЧЕКУЕВ

ВархI шу дизад Грозненски «Электроприбор» завода шоллагIча цехе электрофотографически аппараташ хьеечa Чекуев Ахьмада болх бу. Цу шерашка массехк балха говзал кареерзанъй цо. Наладчика, монтажника балхах тIехдика кхеташ ва из. Цо вIашагIъехка е наладка ль электрофотографически аппарatаш цкъа дIаелча юха ца срaвеш дIайохийташ я. ОТК болхлой тIахьожам боацаш болх беш ва Ахьмад. Дукха ха йоаццаш заводе арахеца йолаьй ЭР-620К4 яха аппарат. Из дукха дикагIйолча стандарташта юкъеяхьай. Пачхахьалхен дикала Знак еннай цу кердача аппарата. Из хьаеча доккха даакъа лаьцад Чекуев Ахьмада. Шийна опыт, дикагIйола балха методаш дIа а йовзийташ цо хьалхехьа говзанчаш итташ ба заводе.

Заводерча болхлошта юкъе эггара хьалхарчарца инициатива дIайолайир Ахьмад Хакимовичa пятилетка хьалхарча кхаь шера план Сийлахь-боккхача Октябра 66 шу дузача денга кхачалехьа кхоачашъе. Цун дош чIоагIа хиннад. ХIанзалехьа дикка тIехкхоачашъяьй цо кхаь шера задани.

Хьинаре къахьегаш санна дика даакъа лоац цо юкъарча балха тIа а. Халкъа тIахьожама группа члена декхараш массала а цIена кхоачашдеш ва Ахьмад. Ше инициатор а волаш дукха рейдаш ейт цо халкъа тIахьожамхоашна предприяте коллектива балха тIа ниислуш дола кхоачамбоацараш гуча а доахаш, уж дIададхийтара. Балха тIа хьоадам хургболаш дола гIулакхаш лелалераш бехктокхаме увзийт, кхомбара, ьурмат дара, къахьегамеи производственни дисциплина телха ца йитара оарцагIбоах болхлой.

Хьинаре къа а хьегаш, цо даьхача толамий лакха мах баьб Даьхено. Цкъа санна дуккхаза а маькера деза совгIаташ тийннад цунна Ахьмада лаьнъа тIа лепаш я Къахьегама ЦIеча байракха орден. «Социалистически яхье котваьнар» яха массехк сийлен Знак, «иттлагIча пятилетка ударник» яха Знак.

СУРТА ТIА: наладчик А. Чекуев.

И. ПЛИЕВА сурт.

БОЛХ ТОАБЕ БЕЗА

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеша дIадех: базархоаца, кхаъ нийбарца, законаш телхадечарца, къоалдарца давиа цIенхашта къовсам лоаттабелга. ТIаккха из къовсам лелабеш ларде лувца беза Закона низ, оарцагIа баха беза берригa нах.

Цу хьакъехьа лерагIа болх бе декхарийла я чурча гIулакхий органаш, суд, прокуратура.

Укх тIеххьарча ах шера Назрановски района прокуратура болхлоша 68 къамаьл даьд, лекцеш йийшай къахьегама коллективашка. КПСС ЦК тIеххьарча Пленума сопам дикагIа кхоачашбар духьа оаха лаьрххIа кийчъяьй лекцей, докладий тематика. Керттера тержам тIабохийт къахьегама коллективашка бокъонеш телхаергйоацаш профилактика яра. Из болх бу массе предприятешка, учреждениешка.

ЧIоагIа сатотдайташ да районе эттa зуламаш дара хьал. Къаьстта дукхагIа лакхлуш латт кхераме зуламаш дар: маьрел, пачхахьалкхен а граждний а доалахьера хьамаштa къоал дар, йовсарал леладар, вверш яр.

Зуламашца къовсам лоаттабаре хьял а из чIоагIбарца дувзаденна дош а дийцад КПСС райкома бюрос, районни Совета сессе, бокъонаш лораеча органий совещане.

Района прокуратура тоъал болх баьб социалистически доалахьена къоал даре, боахамашта лертIа доал ца дара дукъала боахама органаша законаш мишта кхоачашду хьожаш.

Соахкеи укх шерен социалистически доалахьенна къоал дарах уголовни бехктокхаме эзаб дукха вах. Цар зуламерча гIулакхаша даь хинна 10 эзар сом зе цхьадолча даькъе юхаметтаоттадаьд.

Амма цу даькъе цIенхашта кхоачамбоацараш а да.

Во лел къоалаш гучадахара гIулакх. ДукхагIча даькъе гучдаьхараш да доккха доаца къоалаш. Цул совгIа, уж сухулбеш тахкаш. РОВД следственни аппарат цу хьакъехьа ледара кийчо йолаш я. Пачхахьалкхен, общественни доалахьена ду къоал дукхагIа хана гуча ца доалаш дус. Доккхий къоалаш дераш, совдегархой, засапхой гучбахара а лувцара а болх дика бац РОВД БХСС отделене. Укх тIеххьарча кхаь шера цу служба оперативна наькъаца гучадьккхаиш социалистически доалахьена доккха къоал даь цхьаь-иаI моттиг. Цу юкъа массехк саг мара лацаваш йоккха базараш ечарех. Уж ба И. Д. Мутадиев, Б. Б. Тангиев, В. П. Лечельков. ХIаьта кхаъ нийбарах цхьаккха а бехктокхаме эзаваш.

Цхьайолча предприятешка — трикотажни фабрике, мельзаводе, кхычахьа даьржа да кагий къоалаш. Уж материальни де даь а ца Iеш, чIоагIа морально а Iатъ сага. Масала, массехказа кагий къоалаш дарах уголовни бехктокхаме эзай трикотажни фабрика болхло Х. Я. Могушкова.

Иштта нахаца къовсам лоаттабеча предприятей администраце бизза пайда эцац къахьегама коллективаи кхийлах, халкъа дружинех, халкъа тIахьожама группех, постех, новкъостий судех. Кагий къоалаш дарах йолча материалашка саг ца хьожаш дукха ха йоакхе вIалла ца тохнаш ют. ХIаьта бехке бараш бехктокхаме оаац. ТIаккха цхьан сага шоллагIа кагий къоал даь моттиг гучаьлча а материал суде дIа ца луш ют, законо из дIедехкаше.

Iалальмате айрча а дух хоаде дезаш а зулам да базар яр. Баькъда, милице органаша а общественносто а е ма йоагIа терко яц цунца лоаттабеча къовсама. Соахка, укх хана хинначул, укх шера, пхьатарарча хан-юкъа. пхоаза дукхагIа уголовни бехктокхаме эзаб базардой, баькъда, из дац цу даькъе деррага даьннад яхилга.

Бокъонаш телхаергйоацаш беча профилактически балха тIа цIенхашта кхоачамбоацараш да. Иштта, хьалха санна дукхагIа дола кхераме зуламаш ду корта боxо маларашмелача нахa. ХIаьта а районе тIеххьаькха къарвъ, чхьагIар меларца административно-правовой хьисапера къовсам ледара лелабу. Общественни моттигашка беха лелараx милице ах шера 110 саг соцаваьа, лоадем боапа йовсарал леладарах лаьпав 28 саг. ТIехдаькха малар меларах дарбан-къахьегама профилакторе 8 саг хьожавьа. Беха хиларах милице хьалчубоалабаь хинаб трикотажни фабрика болхло Л. П. Тургеева, «Экажевский» совхоза болхло А. О. Нациев, райбыткомбинатера А. А. Паляев, мельзаводера М. А. Муталиев, иштта кхыбараш. Лоадам боапа йовсарал лелаларах бехктокхаме эзаб райводоканал болхло А. Б. Мурзабеков, АМООС-ера Х. М. Мальсагов, АТП-ера М. М. Плиев.

Предприятей, учреждений администрацеша, милицера хоам беча я, бехктокхаме ца оаш, коллектива собранешка ца бувцаш битаб аз лакхе цIераш яьхараш санна кхыбола граждан а.

Зуламаш дукхагIа хулийт дер-дайна лелараша. ХIара виъалагIа вола зуламхо цхьанкахьа болх беш а дешаш а хиннавац. Административни бехктокхаме эзерех хIара кхоалагIа вар болх беш вацар. Соакха милице официально 94 сагаге дIахайтар паразитически хьисане баха бокъо йоацилга, хIаьта иштта бахаш кхы а дукха нах ба районе.

Укх тIеххьарча хана тунеядствоца лоаттабу къовсам чIоагIбенна бале а, цу юкъа цхьабола нах уголовни бехктокхаме эзаб, хIаьта а на гIулакх талмаста леладу. Цун теппал ду милице болхлоша къахьегамах къехкарех цхьа саг шийн лоIамах воаш бала ха вахийта па хиларо.

Бахача наха юкъе кхетамa болх дика ца барца дувзаденна да дIахача замах юхедисача айрча Iодалашта тIегIолла дувла зуламаш. Уж да пизах мехкарий удабелга, дукха кIостий кхувлилга, цхьа лехилга. ДукхагIа долча даькъе уж зуламаш дуьл сакхетам лоха болча, ширдаьнна Iаъдалаш хьаллувцача кагийча нахагара. ХIаьта, иштача гIулаккех хийла доккха вонаш а хул. Карарча шера январь бетта Пхьилекъонгий-Юрта вахача Нальгиева йодалъй Цечоева. Цун тIа гIолла ГорчхановгIар юкъе а болхаш дов хиннад, сиг а вукш.

Ховш ма хилара, районе моттигаш я дика культах, лаьттах дола законодательство телхадеш. Бокъо йоацаш лаьтташ чулуви, гIишлош хьалъю. Уж мо моттигаш милице, юртсоветаша гучаяхаш, гучаяхача а де доагIар дац. Масала, соахкеи укх шерен дихах дола законодательство телхадарах административни комиссе алкха 4 саг мара бехктокхаме эзаваш. ТIаккха лаьттах дола законодательство телхадарах цхьа саг мара уголовни бехктокхаме вазваш. Бокъо йоацаш кашамаш шердар дукха 0,41 гектар лаьтта чулаьцадар IаьлиЮрта вахача Евлоев Iаьласен цуъ вежарашен. Из бахьан доаш оарва 5 тума гIод техад.

Цхьаболча граждаша лаьтта шоай даьх йиса доалахье лоархI. Цу тIехьйисача уйлаша телхадайт законодательство. Карарча шера февраль бетта лоатта къайса шоайла дов дир Пхьилекъонгий-Юрта бахача АмиговгIар. Цита шиъ саг вийра.

Районе моттигаш я предприятешка во продукци арахецаш, баьбоаца болх баьб кхаш документаш уттадеш, социалистически доалахье лораярах дола законаш телхадеш. Иштта, укх тIеххьарча цхьан шерая 6 беттеи трикотажни фабрике арахийцача 283 эзар сома маьха изделеш брак яьй, из бахьан фабрико 40 эзар сом гIод техкад. Во хиларах 221 эзар сома маьха продукци юхаеннай «Электроинструмент» завода.

Бокъо йоацаш дукха гоа ю продукци яхьаш е дIаяхьа ена вагонаш мельзаводе, «Назрановский» совхозе, совхоз-техникуме. Балха отчеташта приписках яь моттигаш я ПМК-432, «Экажевский» совхозе, АМООС.

Лакхе мел аьнначо хьагойт правовой кхетам балара болх районе дика ца латтилга, законаш кхоачашдара бизза прокурорски тIахьожам ца лоатабелга.

Бокъонаш лорaеча органий болхлоша къахьегама коллективашка кIезига еш граждаиий бокъонех, декхарех йола лекцеш. Общественни органезацеша, къахьегама коллективашца лертIа бувзам лоаттабац.

Оаха кхетаду тхоашта хьалхашка латта декхараш, де дезараш. Уж кхоачашдара оарцагIа а даьннад тхо.

М. Г. МЕРЕШКОВ,
Назрановски района прокурор, юстице советник.

И. В. КОСИОРА 90 ШУ ДУЗАШ

ХАЛКЪА ДIАДЕННА ВАХАР

Тахан 90 шу дуа вовзаш волча революционера И. В. Косиора. Из вина Польше Седлецки губерне.

1897 шера Косиорар дIахIал болх лахар дукъа Донбассин областе Сулин яхача городе баха болх. Массехк шу даьлча Косиор балха отт Сулински металлургически заводе.

1905 шера декабрь бетта Косиорар девал Алчевске (хIанзара Коммунарск яха город) баха болх. Укхаза 1906 шера хургвола революционер Юрьевски завода дуьменин цехе балха отт. 1908 шера Косиор РСДРП(б) член хул. ТIаккха дукха ха ялалехь из хорж парте Алмазно-Юрьевски районни комитета членалла. 17 шу даьннача хана пачхалхьа Iаьдало Енисейски губерне Покарево яхача юрта даим вахарголаш дIавохийт из. Бакъда, цо укхаза а хьнаре политически болх бу. 1916 шера Косиор къайлагIа Иркутске вогIа, укхаза из РСДРП Иркутски комитета членалла хорж.

Февральски революци хиллачул тIаьхьа 1917 шера Косиор Москве кхоач, большевистски организацеца айхха бузам тос. Октябрьски революци хиллалца цо болх бу большевистски политика боллалоште йовзийташ, из ва парте Московски областа бюро агитатор. ХIаьта Октябра деношка из хорж Замоскворечья ревоенсовета председателалла. ХIаьта Сийлахь-йоккха Октябрьски революци котъялначул тIехьагIа из Замоскворецки района комиссаралла а исполком председателалла а хорж.

Граждански тIом дIаболабенна хьалхарча деношкахь Косиор фронте ва. ХьалхагIа из хул полка комиссар, тIаккха арме тIема совета член. Къулбаседа-Кавказски фронта арме командующе заместитель. Бlуна дика кулгалдарех а турпалал гойтарах а цунна лу ЦIеча Байраха тIема орден.

1920 шера Советски мехкан мехкадьтта доалла йерттера районаш моастагIаша дIалийца яр. ХIаьта Советий Iаьдалага дола мехкадьтта кхоачалуш латтар.

Кавказе Деникинца къиза тIом латтар, 1920 шера 11 марте 8-ча арми кавказски Къахьегама эскар даьча хама. Кавказски фронта бIуна командующе М. Н. Тухачевске 20 марте 8 арме командующалла хьожаву новкъост Косиор.

Граждански тIемо во тIехьале йитаьр 1917 шера бола беш хиннача 358 мехкадьтта скважинех 1920 шера алхха 20 мара пайдане ядар. 109 миллион пунт хиллал доаккхаш хинна мехкадьтта 38 миллион пунт мара даккхацар. Бурув тохара балхаш сайцадар.

8 апреле И. В. Косиор Грозне кхаьчар. Эскара командующе гIуламхаш яхоачаще волавелар из. ТIаккха 27 апреле из хьожаву Грозненски нефтеуправлене председателалла а.

Де дезараш дукха дар. Iаламате чIоагIа мехкадьтта эшар мехка. Цудухьа Косиора Къахьегама эскара, болхлошта хьалхашка чIоагIа бехктохаме декхар оттадир: лоаццача хана промыслаш, заводаш юхаметтаоттае, мехка кхоача довгор ле. Хьнаре къахьега болабелар трудармейцаш, болхлой. ТIехьагIа 5 эзар трудармеец грозненски болхлой класса юкъеэхар.

1921 шера бIаьсти Грозненски мехкадьтта промышленносто хьалхара толамаш даькар. Мехкадьтта даккхар а чахкдаккхар а тоаделар. Из белгалдоаккхаш ВСНХ Президиумо 1921 шера 2 апреле шийн соцам тIа чIоагIа баркал аьлар болхлошта. Грозненски мехкадьтта управлене коллегена, цун председателa, Кавтрудармe командующена Косиора. Парте, правительствос еча йоаккхоша хьнаре къахьегарпа жоп дала лаьрхIар мехкадьттахошна. Шоашта хьалхашка латта бехктокхаме декхараш кхоачашдара беррига низ тIаберзабир цар.

1923 шу чакхдоллаш Грозненски мехкадьтта промышленность юхаметтаоттаелга толаме кхоачашдир. ХIаьта 1925 шера 2 миллион тонн мехкадьтта даьккар болхлоша. Из ихезаа дуккхагIа дар 1920 шера даьккачул.

Грозненски пролетариата йоккха котало яр из. Из йоаккхача даакъа юкъедир хьар Косиора. Парте, Советски правительствос лакха мах бир новкъоста Косиора баьча балхан. 1925 шера 20 ноябре СССР ЦИК цунна елар Къахьегама ЦIеча Байраха орден. Парте цун сий дара а лархIара а тешал дар из. Цо тIехдина кхоачашдир В. И. Ленина шийна тIадилла хинна декхар.

1926 шера 9 июле СССР ВСНХ приказагIа Грознефть управляюща И. В. Косиор Москве дIавигар. Ше дIазодаш цо тIехьхьара техача приказа тIа дIайха баркал аьлар ялх шера низ, хьнар ца кхоадеш шийна улаув къахьнйга ча болхлошта, технически персонала. Косиоро белгалдаьккхар Грозненски мехкадьтта промышленность боллх беш хилар из цар йоккха котало йолга.

Дукха балхаш даьд, дукхача моттигашка хинвав Косиор. Цо массанахьа дизза кхоачашдаьд парте шийна тIадийхка декхараш. Из цIаккха виллаа грозненски мехкадьттахоштe. 1928 шера «Грознефть» центральни лабораторех Грозненски Iилматохкама институт йир. Мехкадьттахоша дехарца цунах И. В. Косиора цIи тиллар. Цо тешал ду из боллхоша лоархIаш а царна везаш а хилара. ХIаьта Косиора уж а бицлацар. Миччахьа ше хиларах царцара бувзам кодабацар цо.

1931 шера Грозненски мехкадьттахоша питилетка 2,5 шера кхоачашйир. Цу толама ларде узар «Грознефть» хьалхарча управляюще хьнаре болх а. Цудухьа 1931 шера 31 марта СССР ВЦИК Президиумо Косиора елар Ленина орден.

И. В. Косиора ший деррига вахар вай мехка социализм хьалхара дIаделар. 1937 шера 3 июле сапар революционера дог. Амма из даим вахарга къахьегамхой дегашча, цун гIуламхаш а цIи а лергьяц.

Г. КРЕЩЕНКО,
исторически Iилмий кандидат.

Хроника

АПН ИНТЕРВЬЮ

«ЦХЬОАГIОНО НИЗ ТЕЛ ТХОНА»

— Пхе бера нана я со. Дукха ха йоаццаш са итт шу даьнна волча кIаьнка хаьттар сога: «Мама, ханегI, кIалла а хинмайий из машаре ха?» — аьнна. — Ливане тIом болабеннача хана шиь шу даьнна вар из. Машар хиина ва цунна дагалгIац. Из хаттар хазар са баргаьтта шу даьннача йоIа. «Хой хьона, мама, — аьлар цо, — моллагIчо а сайга масса шу даьннад хьа, аьнна хаьттача, итт шу даьннад са, оал аз. Сона дагадоагIа машар лаьтта шераш. Хоза дар уж. ХIаьта тIехххьара баркI шу — уж гIайгIан, балин шераш да. Уж сай вахара юкъера дIадеха безам ба са. Яьхалц со шу шерашка». Иштта я са берашта а, са халкъа а, сона сайна а Израила политика. Тхона машар беза, бакъда, Тель-Авиво из тхона бала тигац. Ший агрессивни а гегемонистически а йоза уйлаш Ливано чакхъяха гIерт из...

Аа къамаьл ду Кхатиб Каббара Магедаца, «Новкъа» яхача ливански комитета керте латтачо. Из СССР-е еннай делегацеца цхьана советски кхалнаькъа Комитето йийха.

— Тха комитет, — дуаш Магедас, — 1960 шера хь яр машарерча хинна лаьрхIа. Специальни курсаш яр тха кургболча ноанашта, оаха новкъостал дора дукха берашт долча дезалашта цар берашка дешийтара, къечарка баркъа, бар кхача телар. Бакъда, укх тIехххьарча, аз преаидентал деча шерашка деррига а хувцденнад тха балха хьисап. ТIом тIаьбера ливанхашта. Геттаро а хала яр тхона дIадилача шера кинна событеш. Израило ший агресси Ливана дукъала ерзаль шу дар соахнардар. Тха комитет Бейруте яр болх беш. ХьалхагIа оаха тIаийбора эзараш тIемах бейдда лелараш. Меца, бирхъа, човнаш нь, уж берригаш а Бейруте чубоагIар кIалхара бала моттиг лехаш укхава израильски эскара кънзалех. Бейдда лелачарна юкъе дукха бераш а дар. Царех дуккагIдолчарна шоай даьйноаной мичаб а дийнабий а хацар. Цу беттаншка кастта го йиш яр шоай наьхлах доаккхача берашца вейлаюкъе ара бийша ухка ноаной. Цу массе болча наха сиха новкъостал дела эшар. Оаха яз ду а дора, ца кхобеш тхой низ. ТIаккха, го а бань, Бейрут ихка волевалар моастагI. Городе кхачен хийи дацар. Электроэнерги а дIайовйир агрессораша. Тхо, тхой хур даь, наха оза Iазап дейде гIертар, бераштел берашт долча ихадлахах дукхагIа гIо - новкъостал а деш. ЦIеча ЖIарго Бейруте ухийташ хиннача гIонах даьнна кхоачар тха комитетага. Оаха наха дIаденяар из. Цигаза тха активисткаша, шоаш моцал хьеганнеяь, пюоацка кхаьчачох, юкьердар берапта дIадора. Уж деноштхона цIаккха а диццлургдац.

— Фу декхараш латт шун комитета хьалхашка тахан?

— Израило тха халкъа тIатесса Iазап хIана а чакхдаьннадац. Тхов-кIийле йоацача берех бизза ба моли. Царна новкъостал де деза. Цхьабола дукха бераш дола дезалаш де воацаш бах, нь тIемо вийннадаь. Уж а шитта гIо де дезаш ба. Тха гIо эшаш ба берригa мохк а. Тамаш йолаш хетаргда, бакъда, цхьан хана кIаьхий, берхате хинна Ливане къулбехье хIеэз ше кхаба могаш яц. Агрессораша сомий бешамаш тийдай, цар чу партизанаш лечигьа йиш я, аьнна. Цар йоагалий нах баха моттигаш. Агресси хIана а йистеханаляц Израило арадаха тигац ший эскараш Ливанера. Из къулбехье чIоагIлуш латт. Цигачара Израила эскар кIалха арадала безам болаш а дац. Таханара сионистий тактика ливанхашта юкъе цIур болла гIертаи я. Цар провокатораш лел мераста а, бусалба наьха а, друзски юрташка «моастагIа» уж моттигаш йоахаяь дIалхе кийчлуш ва, яхаш, йоахараш дувцаш. Нах агIазъук. Сийг кхоачам ба ала бала. Из граждански тIема ала Израиль ший хурдаь бонкагIа хилийта гIерт. Халкъо Iазап хьег. Цудухь тхоашта могар ду оаха из аттагIа хилийта гIерташ. Тхона нарагIа дукха ца дала а мег. ХIаьта ах доккха лерхI мена бер дузадар, чоа яьча кхалсагIа атто йир, ногаш боацача нхувшвоагIача сага тIаьнкIала йохка тIежамаш е ногех йохка протезаш ялар. Тха комитета членаша дукхагIчар шоайцига чукхувл бой деса бераш, е деьх-наьнах цаI мара дийна ца вусаш, кхаба торо йоаца бераш.

— Фу уйла йолаш еннай хьо Советски Союзе?

— СССР Ливана мах баь варгвоаца гIо - новкъостал даь мохк ба, аттара чIоагIагIа эшаш йолча медикаментанца меттел, вешта — моральни гIо - новкъосталца а. Тхона шеволчоа хов, Советски халкъо тхоай оагIув хьалловшилга оаха агрессорашца лоаттабеча къовсаме. Из бахьан баркал ях оаха. Дунен общественноста цхьоагIоно низ тел тхона.

Андрей ПРАВОВ,
АПН спец. корр.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

ДАИМ ТЕРКО Е ЕЗА ГIУЛАКХ

Сохкиа декабрь бетта ше тIакийца «Граждании шоай доалахьарча боахамашка юртбоахама продукци дукхагIа ыккара халкъа депутатий Грозненски района Советаша бечa балхах» бола соцам миштa кхоачашбу хьежай Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиум. Цо белгалдаьккхар, из соцам кхоачашбара районе бахача наха юкъе лерттIа кхетама болх ца баьлга. Уж оарпатIа бахац шоай доалахьара боахамаш дегIадоаладара, цулх, шура, фуаш, тха, баьцадарраш, сом дукхагIа баьккхара. Хьайбаш доажаде моттигаш хьакъестаяц, нагий хьайбаш, доаьар, сортагIа дола фу Iаламдара новкъостал дац.

Из бахьан долаш бахача наьха доалахьара хьайбаш, коа тIара овлхазараш кIезигденнад. Масала, совхнарчул 1608 газа а устагIа а кIезигагIа ба бахача наьха доалахьа. Шера планагIа нахагара 200 тонн дулх оза девача дIабахача ворхI бетта 40 тонн мара нийцадац.

Районни, юртий, станични Советий исполкомаша, дуккхача боахамий кулгалхоша йоагIаш йола йоакхо яц коллективни бешамаш лелаелга дегIадоаладара. Бахача наха кIезига лелаю ирокикаш, нокхараш.

Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдаьккхар, Грозненски районе наьха шоай доалахьара боахамаш тоаделга юхатетт, нах баха моттигаш социальни дегIа кхуллара, юрташка кадраш дIачIоагIъяра, стабильни къахьегама коллективаш хьаяра дешаш советски боахамеи органаша кхоачамболлаш къеста ца даро. Нах чубаха цIеноаш, школаш, амбулатореш, клубаш а культура цIеноаш а, дерна дика ха йоацача бераштa йола учреждене хьалъяра пленаш кхоачашъяц.

Халкъа депутатий Правобережненски, Ильински, Горячеисточненски, Гикаловски Советий исполкомаша лерттIа йоакхо яц наьха доалахьара боахамаш тоадара, бахача наха агрономически, зооветеринарни новкъостал дара. Цу юртий Советий территореш тIа кIезигденнад доахан, долче, кIезигагIа йоакх хьайбий продукци а. Гражданаш шоаш раьза болаш хьайбаш хьалххедара а дохкара а договораш уттаделга вIаштIехьдаккхац дуккхача колхозашеи совхозашеи. Райисполкомо, юртий а станични а Советаша учет яц наьха шоай доалахьарча боахамашка йоакхача продукце.

Халкъа депутатий Старосунженски, Пригородненски Советаша, кхычар наха дIаденнача лаьттай учет йоагIача тайпара лелаяц, боагIача бесса тIахьожам лоаттабац совхозашка лаьттан-шнуровой книжкаш лелаядара, исполкомий отчеташка нагахьа мара дувцац болхлошта, гIулакхарча наха, кхыча гражданашта стимулировани ира боахамий кулгалхоша дер.

Района цхьайолча моттигашка (Побединени, Толстой-Юрт, Первомайски станице) советски а юртбоахама а органаша кхоачамболлаш йоакхо яц наьха доалахьарча боахамий эффективность лакхъяра.

Районни агропромышленни объединене (ноа. С. А. Ахмадов), цунна чуйоагIача колхозаша а совхозаша а предприятеша лерттIа кулгалдац граждании доалахьарча боахамашта. Дуккхача колхозашкеи совхозашкеи хIана а белгалбаьбац из болх бера бехктокхаме бола нах е специалисташ.

Районих а цхьайолча юртий а Советий исполнительни комитеташа лерттIа пайда эцац шоашта еннача полномочеех, наьха доалахьарча боахамий эффективность лакхъяра даькъе боахамий кулгалхошкара доагIар хьадехац. Исполкомаша оттаьа цхьайола мероприятеш кхоачаш ца еш юс, нахагара юртбоахама продукци кIезига тоалуш дац. Масала, укх шера хьалхарча илк бетта, нахагара шурех фуаши эцара пачхьалкхен планаш кхоачашъяьц. Из деррига а Iатк районо юртбоахама продукци яккхара а кийчъяра а.

Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдеьккхар, юрта боахама министерства, «Чеченингушплодоовощхоз», «Чеченингушвино» объединеней, «Птицепром» треста кулгалхоша шоашта чуйоагIача предприятешкарча а организацешкарча а болхлой доалахьара боахамаш шердера, царна эшаш дола новкъостал дара де мел доагIар ца делга.

Лакхехьарча Совета Президиумо халкъа депутатий Грозненски районни Совета исполкомагара хьадийхар хьалхагIа тIайийца хинна соцам кхоачашбара ихы тIа эша гIулакхаш чакхдоахилга, кхачан продукташ дукхагIа яхара наьха шоай доалахьарча боахамий торонех бизза гIа пайда эцилга.

ЦУН СИЙ ДУ МАССАНЕ

Новкъостий пассажираш, шоай хаинахьа абонементин талонашта компостер тоха, цхи кепиг бахьан долаш эхьи юхьи ма доаде, юкъарча транспорто луча пайданга хьежжа мара хилац рейсагIа маршруташка араювлаш йола автобусаш, цунга хьежжа мара кхоачапгъяц пачхьалкхен план а, яха дешаш наст-каста хьахозаш хул Грозаерча тайп-тайпарча улицашка гIолла делача шийх микрофон а йоаллаш йолча легкови автомашине тIара. Иштта пассажирашта юкъе кхетама болх беш яр я Нохч-ГIалгIай транспортни управлене ПАП-1 контрольно-линейни отдела начальник Муртаева Марем Махмудовна.

Йоккха яц Марем керте латтача отдела коллектив. Цига болх беш ва городерча пассажирски транспорта балха тIахьожам лоаттабеш вола нийс линейни контролери кулгалло шен.

— Тхо шекински методагIе болх беш да ала йиш йолаш да, — бегаш бу Марем Махмудовнас, — хIана аьлча, штатагIа болх беш хила везача 42 линейни контролера декхараш кхоачашду итт саго.

Шин сменагIа бийкъа болх беш ба линейни тIахьожамхой. Хьалхара смена дIайолалу Iуйрийна ворхI сахьат даьлча. Массанел хьалха Орджоникидзе цIерагIча майдан тIа хьа а кхаьчий, хIаранейна эцлани ду цо, маршрутaшка дIа-юхи бекъ контролераш. Цу тIехьа чакхбалаш цун болх. Хаддаиза тIахьожам лоаттабу ше дIахьожабаьча неха болх мишта бу хьожеш, ше а хьнаре даакъа лоац билеташ доацаш дIа-юха лелаш бола пассажираш гучабоахаш.

Цхьадолча деношка предприяте кулгалхошкара дийха а дийхе линешка тIахьожам лоаттабе арабоах Марем Махмудовнас ПАП-1 инженерно-технически болхлой, общественни организацешта керте латташ бараш. Духхьал билеташ доацаш дIа-юха лелача пассажирашна къовсам лоаттабаь Iац Марем а из керте латташ бола линейни контролераш а. Цар дукха балхеш ду автобусаш сецача моттигашка абонементни талонаш пассажирашка йохкаш, маршруташ тIара баьнна е графика телхаеш лелаш бола водителаш бехктокхаме увзийташ. Марем Махмудовнага да массе а дола кхоачамбоацараш, график телхаераш е шоашта болча аьтоина маршрута тIара а баьнна болх беш бараш дIаязбеш дола журнал. Иштта цу тIа дIаязъю докладнеш, рапорташ, водителашта яь заметанеш. Уж санна бараш бехктокхаме увз, цхьабараш ца кхетама болх бу. ХIара пIаьраска дийнахьа хулача болхлой комиссе душ гIалат бийнарий гIуланхаш. Цу комиссе член я Муртаева Марем а. Финансовни къахьегамеи дисциплина телхаерашта доагIаш дар хьа а дехаш, белх байт. Масала, кхоалагIча маршрутагIа лелача автобусаш тIарча водителаша рейсаш яьй аьнна отметкаш а яйтий, дювшта ахча доаккхаш пассажираш дIа-юха кхувлаш дийна водителаш Осипови Худченкон. Рейсаш тIара а бувлаш, иштта бо-[illegible] водителаш Арутюнов, Джамалдаев, Шамилев, кхыбараш. Царна бетта луш йола ахчан премеш ца луш соцайтар, цуя совгIа, беха а байтар царна Марем Махмудовнас. Цун балхах лаьца уж санна дола масалаш кхы дуккха доаладе йиш я. Цу лоархIамеча балха тIа цунна гIо деш, цо когIорталга еш хьнаре къахьегаш линейни контролераш а ба. Царех ба Магомадова Тамара, Кернесенко Геннадий Павлович, кхыбараш.

Ткъаь шера цхьан предприяте къахьегаш хьайоагIаш йола Марем Махмудовна дика йовзаш я № 1 йолча пассажирски автотранспортни предприяте. 1983 шера гIишлон балхаш а деш укхазаро къахьега йолаелара из. ГIишлонхой балхах дика кхеташ яр Марем. Цу хана дукха эпаш бар предприятена кондукторaш. ТIаккха ПАП-1 кулгалхоша дехарагIа цига балха йода къона нохчий кхалсаг. ХIана из хьожаьча балха тIа цо эпаш дола алапи а кIезагагIа дар, болх а халагIа бар. Цо цига дIахьеккар шийна тIадилла моллагIа гIулакх дизза кхоачадеш йола принципиальни сат ше хилар. Башха-дика къахьегама толамаш а доахаш, хаддаиза социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгальъялар из цу участке. Из ца зуеш дисанзар предприяте кулгалхоша, партийни организаце. 1966 шера беррига коммунисташ раьза а болаш из дIаэц парте мугIарашка. Ший вахаре эгара бочагIа а белгалдолаша гIа а шу лоархI цунах Марем Махмудовнас. Цу сий долча цIеро ше дунахача хIамак декхаркйла елга дика кхетадеш яр къона коммунист. Хьнаре къахьегарех ший декхар кхоачашлаьяьнарг дархIанар цо. Юкъарча балха тIа дизза даакъа лаца йолаелар. Цу даькъе шийна тIадехка декхараш цо нIеиз кхоачаш ца деш цкъа цIийлла йийзанзар цун. БехктокхамегIарча участкашта хьежайора къона коммунист. МугIарера линейни контролер йолаш болх беш хинна Марем йоккхагIйола контролералла хьожайир. тIаккха ше хIана беш болча балха тIа. Хьаьнала къахьегаш барий доттагIа я Марем, цхьабакъда, балха тIа аьттув лехарешца къахьегамеи производственни дисциплина телхаерашца машар болаш яц из.

Марем Махмудовнана тIадийкка а цо дизза кхоачашдаь а декхараш дукха да. ВIаштта дикъ шера хилар из автотранспортеи шоссейни наькъийи болхлой профсоюза обкома член йолаш, дуккхаза хийржай профкома членала. Из я ПАП-1 партбюро член, Ленински района суда халкъа заседателa декхараш кхоачашдеш. Укх шера из херкар предприятерча халкъа тIахьожама керттерча группа председателалла. Цу балха тIа а ший принципиальность дIаьекхай Марем Махмудовнас. Сийрда йовллашехьа предприяте хьакхоач из. Ше керте латтача халкъа тIахьожамхоша цо новкъостал ду сихагIа автотранспорт шо-шоай маршрутaшка балха араллийта. ДукхагIйолча хана бийсана цхьайтта сахьат даллалца йолча хана линеш тIара яьяна графикал хьалха автобусаш чуухий хьожаш тIахьожам лоаттабу халкъа тIахьожамхоша. Укхаза бокъонаш телхараш а предприяте кулгалхошка гIолла бехктокхаме увзийт цар. Цудухьа оал предприяте водителаша е кхыча болхлоша ца хоаш а вай гIалат доале халкъа тIахьожамхой сийрда бIарг ца кхеташ дусаргдац из, аьле.

ДIадахача шерашка даим тIехьа а юсаш хьайоагIаш, пачхьалкхен декхараш хадамза тIадусаш хинна ПАП-1 коллектив республикерча транспортни организацешта юкъе цкъа санна массехказа хьалхара моттиг а йоаккхаш. Республиканский Сийлен улга тIа йихьай. Цун производственни а экономически а хьокхамаш тоалеча доккха даакъа юкъедихьад Муртаева Марем керте латтача линейни контролерашка а халкъа тIахьожамхоша а. Масала дукхьал линейни контролераша бокъонаш телхаьча водителашта уттаьчa актех, рапортех соахка ца луш совнаь премеш 2115 сома каьха я. Билеташ а доацаш дIа-юха лелача пассажирашта гIодаш деттарах предприятена баь пайда 10790 сом хилар. ХIаьта укх шера ихы а динагIа лелла болх. Билеташ а доацаш лелача пассажирашта гIодаш деттарах дIабахача ворхI бетта предприятена баь пайда бархI эзар сом да. ХIаьта цу юкъа абонементни талонаш а йохкаш цар баь пайда 12 эзар сом да. ХIаьта графикагIа лелаш йола автобусаш дукхагIа а хулийташ, маршруташ тIара юаьа автобусаш кIезигъяьй Марем Махмудовна керте латтача халкъа тIахьожамхоша а. ХIаьта автотранспорт балха араювлара коэффициент а дикка лакхъяйтай цар.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: М. Муртаева.
З. БАТЧАЕВА сурт.

МЕХКДАЬТТА ДАККХА — ШАХТАШКА

Ярегски мехкдаьтта доаллача моттиге (Коми АССР) чIоагIа дикъа дола мехкдаьтта шахтии хьисапе доах.

Массанешта хоаш да скважинах хьалдоагIе мехкадьтта лаьттан тIайво чIоагIа Iоткъам берра доагIилга, цкъаза итташ метраш урагIа ух цуя кIеж. ХIаьта Ярегски моттиге — Коми автономни республика промышленни центра — Ухта яхача городе гаьна доацаш — лаьттан тIайво бу Iоткъам а чIоагIа бац, мехкдаьтта ше а дикъа да, илей мо, бурун тета хьаьхача скважинех цхьацца тIадам мара хьал ца доагIаш.

ХIаьта из доаллача тIай тIа Iотlаккхача ши бIаь метр мара мичий, мехкдаьтта ше а да лакха дийал йолаш. Цунах хьдаккха йиш я бензин, фатаген, гIора ца ду йеккаш дола даьтташ, мазхе йола лана битум, асфальт. Из ланхе хьал ца доагIе скважинашка гIолла, цунна тIехьа IоцIалдаьлча фу дартеш? Иштта хьекилар вай мехка хьалхара мехкдаьтта шахташ.

ХIана мехкдаьттахоша лаьттан кIалха дора шоай балхаш. Мехкдаьттан тIай тIа деттар цар бурув. Бакъда цу тайпарча, халача, дукхача мазхе йолча технологе кхо йиъ процент мара дукхагIа хилийтанзар хьадоакха мехкдаьтта. Укхаза уйла е хIамаш дар.

Нагахьа санна из «кхара да ца туга» мехкдаьтта урагIа аха безам боацаш дале, IокIал-м аха деза из. ТIаккха йоккхий йовкъаш, коридораш, бIарча залаш аьхар мехкдаьтта доаллача тIайна кIалха. Хетар, доккха тоатол куреда мехкдаьттах. Бакъда, цу мазхеча продукт чуенна йолча гIомаро из хьадала тигацар. Цхьан юкъа дукхагIа хинна мехкдаьтта, юха а кIезиг делар.

ДIахо бу болх термошахтин хьисапе бе безаш хилар. «Дезача» мехкдаьттан дикъал цун тIоа бистача 20 эзар сантипуаз я. Цельсе 100 градусага кхаччалца из дIоаллича, массе дола мехкдаьтташ санна, 30 сантипуаз мара хилац из. Цул совгIа, дIоахдаь хвача, из дикагIа лелаш а хул. Бакъда, мехкдаьттах бизза болча лаьттан тIайво хий чудоац. Бокха Iоткъам а оттабаь дIайха хий чутоха везча, укхаза хIама хургдац гIомара юкъе дукха хийра моттигаш я, уж йилар мара ихы хIама ца деш, хий Iочаккдаргдолаш. Бакъда, Iи чаккйоал лаьттан тIайх, Iанаро дIоахду мехкдаьтта.

Керда дагадехачох хьабоала пайда боккха бар: 30 процент гаргга геттара дикъа дола мехкдаьтта даккха йиш яр цу тайпарча балхаца. 15-зза дукхагIа хилар хьадоаккха мехкдаьтта.

...Шахта чу Iочуваьлар со, сона хьалхашка мехкдаьттан тIоа бар. Мехкдаьтта чуденна йола гIум, даьтта санна къегар, лепар лампа сердалах. ЯIоахлуш йоагIар. Укхазе да Iохкача турбашка гIолла хьайоагIача Iанаро фо дIоакду. Iочувоал со кхы а кIоаргагIа. ХIана кIувна хьисапе тIадамаш дац пенаш тIа, кIажараш я IокIалъухаш, тIаккха, тоатолаш а кулаш, отстойника чу дIачуух уж. ХIаьта цу Iаьржача, сада латтача Iам чура низбоача насосаша урагIа ухийт мехкдаьтта.

Иштта доаких Ярегски кхаь шахта чура мехкдаьтта. 1983 шера 450 эзар тонн из мазхе йола байдал яккха лаьрхIад укхаза.

Александр ТРУТНЕВ.
(АПН).

КЪОНАЧАР ТЕХНИЧЕСКИ КХОЛЛАМ

Вамако инженерий къамая школан цIагIа хьахьоккаш деша багIачар технически кхоллама выставка яр. ЭггарагIа чIоагIагIа бIарг тIаотташ выставке хинвар профтехобразоване Центра экспонаи яр, из яьй Мале СССР технически гIонца, цо арагаьккхав ший тхоакIалара тхъо шу совгIа йолча хана итт эзар гаргга тайп-тайпарча говзалий квалифицировании болхло.

Мехка заилерча а юкъерча а учебни заведенешка къахьегаш ба 120 гаргга советски хьехархой. Къаман кадраш кхеяра долча гIулакхаца лоархIаме даакъа лоац цар.

Чхьонкараш, зIанараш, бIаргаш Iувша тха — уж а кхыдола а къаза таIаэзар деш дола гераш да капиталистически мехкашкарча Iаьдалаша дукхача манифестанташта — машара тIехьа къовсам лоаттабераштa деттар. КъизагIча тайпара лунцаш чубехке а Маллбузехьа машара тIехьа барий мугIараш детIаул. США-си НАТО-си хьал а хьедеш хьакъал доацаш гераш Iоадеш хилара духьалара общественноста къовсам дIахо бодеш ба.

«Штерн» яхача журнала тIарча сурта тIа: ФРГ хинача тIема духьаларча манифестацена юкъе даакъа лоацаш хиннарашта етташ ба полицейскеш.

ТАСС фотохроника.

Волгоградени осетрови чкъаьрий леладу завод — Лохерча Волга тIарча ворхIнех цаI. Чкъаьрий завода продукци — осетрови тайпай пхандаргаш. Завод специализаци еш я ши тайпа чкъаьрий леладе — белугей севрюгей. Цхьа бахьан доацаш дац уж ши тайпа къоестадар: шийлача температурана тIакхуви болча белуган йIовхал дукха езаш болча севрюган торо хулийт цхьан сезонагIа шозза завода мощностал пайда эца. БIаьстийн ахкан юкъи — белуга ха, хIаьта ахкан юкъи ца чакхдоала хан — севрюга ха.

ХIара шера заводо Волгачу, хед белуган севрюган 6—9 миллион пхакдарт. Осетрови дераш санна промысла сел дукха а сика а эксплуатаци еш чкъаьрий дукха хиннадац. Из бахьан долаш уж чIоагIа кIезигденнад. хIаьта цхьадарашта шIендаь дIацалар кхерам болаш хIама тIакхаьча а хиннад. Ший хаинахьа вай мехка цу гIулакха де доагIар дар бахьан долаш осетрови чкъаьрех кIалхардаьха ца Iеш эрсий осетра, севрюга, белуга яха чкъаьрий дукхагIа хилийта а вIаштIехьдаьннад. Тахан вай мехка дунен тIа мел лувцарех дуккагIдола даакъа осетрови дараш лувц.

СУРТА ТIА: вноубаце цеха начальник Ткачев Владимир тIахьожама лаьрхIа хьа хинна даьнна севрюга яха чкъаьрий лувцаш ва.

Э. КОТЛЯКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Х. Нурадилова цIерагIча Нохч - ГIалгIай пачхьалкхан театра актриса йолчу Яндиева Тамарас болх бу дукха ха еле а цуьнан хIинцалера карагIдаьккхинчу республике а цул арахьа цIе товзал дIайоваийта. Цунна дола тешал да вай мехка тайп-тайпанарча киностудешкахь уьйтадеча фильмашкахь даакъа лоцуш цо хилар. ХIинца хIинца Яндиева Тамара я Нохч - ГIалгIай а Къулбаседа - ХIирийн а республикийн заслуженни артистка. ДIахо а киноискусстве цуьнан аьттув балар лов вайна.

СУРТА ТIА: «Сармакан шу» яхача «Казахфильм» киностуде Яндиева Тамарас даакъа лоцуш даьккхача фильма-тIара кадр.

СОВЕТСКИ КИНО ЦIЕЙ

Укх шера пхезлагIа вай мехка август бетта дезду советски кино Ди. Кинобоалой цIей хинна ца Iеш, пох миллионаш болча арителий а цIей хинпал. Цу денна хетаць я 22 августа денз 28 августе кхачалца йола кинофестиваль. Фестивала программа юкъе да дикагIдола советски художественни а документальни а фильмаш. «Вай мехка история» яхача рубрикагIа «Юбилейный» яхача кинотеатре гойташ да картинаш. Царех да «Ярослав Мудрый» яха фильм, из хетадаь да къаьнарча эрсий культура ле гIаира, цу пачхьалкхен дунеи халкъашта юкъера лоар хIам лакхбалара хам-юкъа.

Буслаев Василех новгородски низ болча кIантах дукха былинаш, иллеш, легендаш да. Уж литературни материалаш а вовзаш волча советски поэта С. Наровчатова поэма а ларде кица даьккха да «Василий Буслаев» яха лента. Цу фильме керттера роль ловзаеш ва Д. Золотухин. Из даьккхад М. Горьке цIерагIча киностуде. Иштта наха дезалургдолаш да фестиваль йолча юкъа гойташ дола «Емельян Пугачев» яха картина а. Оренбургски шера ареш, мискай цIий меларашта еш йола суд а тIадаар а, къеча наьха гIадбахар да цу картине. Дика ловзаю Пугачева роль СССР халкъа артиста Матвеев Евгенис.

Цул совгIа кинотеатрашка гойташ да комедийни чулоацам болаш дола фильмаш а. Царех да М. Горьке цIерагIча киностуде оттадаь «Карнавал» яха музыкальни картина. «Саг йоалаь саг йоалаяза вар» яха фильм. ХIаьта «Спортлото-82» яха кинокомеди оттаьча Гайдай Леонида кIи дика йовзаш я цо даьхача «Кавказа есар», «Бриллианта куліг», «ЖIали Барбоса тамашийна кросс» яхача фильмаех - комедеех. Цу картине даакъа лоацаш ба актераш Б. Брондуков, Н. Гребешкова, С. Филиппов, кхыбараш. Цул совгIа, музыкальни сагIув а дика йолаш да из фильм, цунна музыка а иллеш а яздаьр ва композитор А. Зацепин.

Дукха приключенеш а сакъердаме хIамаш а нийслу «Безама тёмах йола фантази» яхача фильме, хIаьта тIеххьара а ирз долаш хул цу картина туршалаш. Иштта торкам тIаозаш я «Атта вахар», «Мимино» яха кинокомедеш а.

Кинофестивала юкъедоагIа патриотически тематика йола «Сагота кIиранди», «Валалехьа ворхI сахьат хIалха», «ТIема хацарча законех» яха картинаш а. ХIаьта «Хержараш» яха фильм цхьана даьккхараш ба советски колумбийски кинематографисташ. Из даьккхад латиноамерикански яздархочун А. Микельсена роман ларде а йиш.

Иштта кинофестивала юкъе да советски киноискусства хетадаь массехк документальни фильм.

Г. ПИШАЛОВА,
кинопрокате фильмай рекламан яра йоккхагIйола редактор.

Юртара киномеханик

Хьона дезадена гIулакх хьахьеха, Iомаде саг уллув хилар доархIим болаш хIама да. Цу тайпара саг нийсвелар Бек-Хаив, из вар Назрановски района Верхний яхача юрта киномеханикалIа болх беш хинна цун воккхагIйола йоша. ХIаьта Целиноградера киномеханикий школа дийнна чакхъяьнняча Веднижев Бек-Хан юкъаоагIа цина юрта киномеханикала болх бе, советски киноискусствана пропаганда е.

ХIана бархI шу совгIа ха я Веднижев шоллагIча категорех киномеханик волаш болх беш хьаьнагIа. Из дукха ха еш а, бакъда, дукха карагIдаьнна цунна. Дика бувзамаш тоссаденна цун юртахоща, цо даим а наьхьаш пех киноста гIолла идейно-хетам балара болх наха юкъе шерагIа боаржаба ра.

Дика йовкхо ю Бек-Хана къоначча арителашта лаьрхIача мероприятей плане юкъе да киноутреннинаш, киновикторинаш, тематически фильмаш гойтар, из план хьехархошца дага а венна оттийна киномеханика.

Къаьстта дика ю Веднижева кинореклама. Iуйрийна балха вахаьнача хов юртарча наха цу дийнахьа малагIа картина гойтаргда, нховиа хургдар мичагIа да. Клуба юкхе докал бIарча бетта хургдола фильмаш довзийташ дола рекламни уйт. Цудухьа дика картина гойташ хилча дукхагIа бола юртахой хьож цунга. ХIаьта балха план цо даим а тIеххьоачашъю. Цхьаннеслонгий Юртарча киноустановкица вхь лалиеш волча Веднижевах даим а «Социалистически яхьа котталийнар» хул.

Иштта дика болх беш волча Верхнерча киномеханика НГIАССР пачхьалкхен кино а киносета а директе тийнай сийлен грамоташ.

В. КОВАЛЕВА,
Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен кино йоккхагIйола редактор.

Нохч - ГIалгIайчен искусствай заслуженни деятель, СССР кинематографистий Союза член, кинорежиссер Н. Татаев.
Х.-Б. ИСРАИЛОВА деттагIдеш шарж.

КУЛЬТУЧРЕЖДЕНЕШИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬИ

Социалистически яхь шерагIа йоаржае гIертаи хьабоагIа Сунженски района культболхлой. Къахьегамхошта юкъе социалистически яхь йоаржаяр духьа, из дикагIа лер юташ хилийтар духьа къахьегама коллективашка, колхозий а совхозий а бригадашка каст-каста еш лекцеш, беседаш, докладаш, политинформацеш чакхйоах.

Боккха агитационно-пропагандистски болх беш я тха №№ 1, 2 йола районни кулатура ЦIен автоклубаш, царна кулгалдеш ба М. Шелоумовай Р. Атеевай. Тайп-тайпарча предприятешка, бовхамашка кийшай «Социалистически яхь вIашт Iехьалккхара де дезараш» «Пачхьалкхен, халкъа рузкъа кходараи лорадараи тIехьа лоаттабу къовсам» яхача темаех йола лекцеш «Социалистически яхь шерагIа йоаржае!» яхача темах дола устни журналаш дика чакхдаьккхад «Победа». ЦIеча Эскара цIерагIча колхозашка. Дикка пайда эц клубаша шоай балха гойтара средствах: плакатех стендех, къахьегама а «молни» яхача а листокех, и. кх. дI. Цар гIо ду хIара дийнахьа социалистически яхь мишта лел довзе, декхараш дикагIа кхоачашдарв къахьегамхой тIахьехе, кхоачамбоацараш дIадахара къовсам лоаттабе.

Сунженски районе пропагандистски болх беш я 12 агитационно - художественни бригада. Царех бархI даим шоай белгганарча программаца яхе хул къахьегамхой культурни хьештаи кхоачашде. Къаьстта дIайха дешаш ала довгIаш я Ассински культура ЦIен агитбригада (кулгалхо Н. Мищустина). Карабулакерча культура ЦIен агитбригада (кулгалхо В. Миронова). Цу агитбригадаша гIулакх ду мехотрядий болхлошта, хьайбаш леладерашта.

Хоза чакхдаьлар «Хьалхарча овхама», «Хьалхарча цIовна» цIейш. Уж хилар тайп-тайпарча ялат чуэцача моттигашка.

Колхозхой низаш кхы тIа а оарцагIдоахача дика лёр юташ да кIи-марс болча юкъа толимаш даьха бола, котбаьнна къахьегамхой хестабеш чакхйоахаш йола мероприятеш. Къахьегама ветеранаш, династеш езъю Нестеровски культура ЦIагIа, Кирова цIерагIча а «Победа» яхача а колхозашка.

ХIанз хьатIакхоачаш латт хьажкIаш чуэца ха, из чуэцарий хьашташ дикагIа кхоачаде дагахьа культболхлой тоаеш, эргайоаккхаш ба шоай концертни программа.

Н. ЗИБОРОВА.
Сунженски района культура отдела заведующи.

Овсей ДРИЗ

БЕЗАМ БА СА...

Iожабе безам ба са
Эзаша буцца ютт —
Из ютт дахкьела буцаш
Iуйранна ялх
хьалгIотт.
КъунагIа сайна эзаш да
Цу меттала къонакъа деш
ЦIеча тюльпаний дагаш а
Цу меттала аз Iодеш.
Цу меттала розашкахи а
Къонакъа дергда аз,
Довзаргда сона
Лаццанай, фаьлий
вахар.
Дунен чу мел долча
берашта
Довзийтаргда аз тIаккха
Цар сайга хьадувцар,
Цар сайга яхар.

Аз де лерхIар-и
Кхоачашде йиш йолаш да,
Деций?
Iожабаь лаьача из эзаш
ютт,
Из буцца волавелча атта,
Седкъий беш дIайоагIаргъя
аз
Дерригача, дерригача
лаьтта,
Цу беш,
Бераша га оагайча,
Тиъонронаш тIара
Седкъий чулегаргда.
Уж седкъий сурташ тIа
Дехаргда бераша,
Берий иллеш а,
Уж седкъий хестадеш,
Дехаргда.

Аз де лерхIар-и
Кхоачашде йиш
йолаш да,
Деций?

ДIаегIа из ваьлливе
Из седкъий беш,
Лаьтта мел йолча
таьнкех
Соалозаш хулийтаргья аз
Е самокаташ,
Бераш кхьа дIакхча а
Ца делийтар дуйха,
Городаш хургйоацаш
Йохаь ядаш.
Цул тIехьагIа безам ба са
Йоккхача топех
Бераша ловзаю
Хлопушкаш кийта,
Дунен чу мел дола бераш,
Гул а даь, го а баь
Халхадувлайта.

Аз де лерхIар-и
Кхоачашде йиш йолаш да,
Деций?

ГIалгIай меттала яьккхар
Г. ГАГИЕВ.

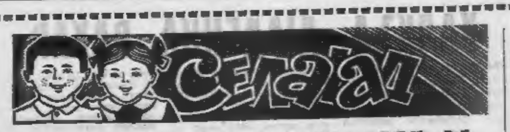

ХIАНЗ, БЕРАШ, КЪАЬНА ДАДИ ВА ШУГА ДОШ АЛА БЕЗАМ БОЛАШ

Къаьна Дади Хьамсара бераш, городе дахараш а юрта дахараш а, эгIара хьалха школе доахараш а массехк шера ухараш а. Укх деношка хургдола цIей — 1-гIа сентябрь — даькъала дувцаш аз дет тIара ловца боаних шоана.

Пионерски лагерашка сакIа, фордашка лийча, ловзашка походаш яь, бенашнаен кхашкен къахьийта, дукха а сакъердаме а книжкаш дийша дIададаладергда оаш дешара нерда шу.

Цу шера «нускашк», «йиаш» мара ца йоахаш оаш массане дешар лов соца, бераш.

Иштта деше. Къаьнача Дадена боккха тоам бергба оаш. Шоай даьшта-новношта а тоам бергба. Раьза хургья тIаьхха вай массане а цаI йола, вайна массанена сил дукхагIа еза Даьхе. Даьхено хIама кходац шо дерригаш а хозеи дишен, хьаькъал доладеш унахцIена долаши хьалхедара. Шо иштта хьалкхуургда дешара тIаккхуш хуле, хьелархой лоархIаш, цар сий деш хуле. Даьхено шоашта еча йоанхоина хам беш шо хуле. Шо иштта кургхиларах со шек вац. Со теш шоих. Сона дукха деза кIаьнкаши йиIигаши из дий шоI ХьатIаххоачаш латта дешара керда шу даькъала а дувцаш.

ХIаьта хIанз, мизай ер цIов ду аз шоана совгIата. ДIаэца бераш, Къаьнача Даде шоашта гулдаь хоза хьажоагIа лоаман эзаш!

Р. ТЕСАЕВАС дахка сурт.

Салеlад, болх баьб

Гиреева Яла деша агIа Плиевски юкъерча школе. ВорхIлагIча классе дIачуяьннай из. Ахкан каникулех дика гIулакхаш де гIертар Яхел цунца цхьана ворхIлагIча классе дIачубаьнна кIаьнкаши йиIигаши.

Каникулий хьалхарча деношка денз «Назрановский» совхоза Плиевски отделене хилар шекара свеклашта, хьажкIашта оасар деш, доагьар кийчдеча новкъостал деш. Оасар цIенен сихен дора бераша, мангалхошта тIеххьа буц хьегулйора. Йокъаеннача [redacted]цах холаш дора.

ТIаккха совхоза сомий бешамашка къахьийтар дешархоша. Совхоза кулгалхоша дег тIара баркал аь[redacted] царна.

Цу школа дешархой шоай парташ, истолаш, гойтара пособеш тоаеш хилар. Петашта кIир тохача а хозар берий зовие оазаш. Школица уллуярче опытни участке а тайп-тайпарча баьцадарий, сомий, ялатий хьувнъам нхебаьб цар.

— Толамца къахьийга, дог Iоббахца салеIа духьа пайдане гIулакхаш даь юха гуллургда тхо 1-гIча сентябре тхоай хьамсарча школе, — йоах Гиреева Яхас.

Л. МУЦОЛЬГОВА.

ДАХКА БОЛЧА БАХАБ ДАХКА

ГIАЛГIАЙ ФАЬЛГ

Цкъа, моагIа, цхьа дахка арабаьнна хиннаб эггара низ болашагIа дар лаха аьнна. Нахага хаьттад цо: фуд эггара низ болашагIа дар?

— Эггара низ болашагIа вар пачхаьа вар, — аьннад наха, — Пачхаьа вуй дийхача бокъаьа я Iа хьай воIа.

— Пачхаьа, наха йоах, хьо ва эггара низ болашагIа вар. Хьай воI ма тоа еза Iа са вIийга, — аьннад дахко пачхьога.

— Ай миччара! Сол низ болашагIа-м цIи ма йий! Цхьан цIера сийво а дохаду дерригаш дуне!

ЦIи волча бахаб дахка:

— ЦIи, алая сога: хьо йий укх дунен чу эггара боккхагIа низ болаш яр?

ЦIера топ деннад:

— Эггара боккхагIа низ бар со яле, хиво хIана йоаю со? Хиа бар боккхагIа ба низ.

Хига хаьттад тIаккха дахко:

— Хий, хьо да, доах, укх дунен чу эггара низ болашагIа дар. Бакъдий из?

— Со иштта боккха низ болаш далара докъадергдарий со малхо?

Малх волча бахаб дахка:

— Малх, хьо вий массарел тIех бар?

— Со массарел тIехвале, морхаша къайла хIана вохк со?

— Морхаш, шо я, доах, малхо шийл а низ болашагIа. Шо дий-те укх дуненна доал дераш?

— Укх дуненна доал дераш Iха яле, мехо вIашагIа хIана йоах тхо?

— Мух, ва мух! Хьо вий укх дунен чу эггара чIоагIагIа вар?

— Укх дунен чу эггара чIоагIагIа вар со вале, хIана лаьац сона, оазаь, шиъ оалашка цхоана, кIотаре хьаяккхаш?

КIотаргага хаьттад тIаккха дахко:

— Хьо я йоах, кIотаре, укх дунен чу эггара чIоагIагIа яр, эггара низ болашагIа яр. Бакъдий из?

— Бакъдац, — аьннад кIотаро. — Сол низ болашагIа дахка ба. Из беций са оалаш хедадер?

Ниссга кхийттаб дахка укх дунен чу эггара низ болашагIа а массарел тIех а ше хилара. Ше санна бола дахке а леха, цун йоI дийхай цо шин вIийна.

Цу хана денз оалаш да: «Дахка болча бахаб дахка».

ХАЛКЪА БАГАХБУВЦАМЦАРА СИХАОАЛАРГ

КIодар, кIодар, кIодар даьд. Тхона мана кIодар даьд.	КIорда, кIорда, кIордадаьд. Тхона кIодар кIордадаьд.

КIАЙ ЧIАГАРГ

Ай, хьо ура санна хайнав, ва се зIамига сагалг! Iовнма, тхьовса хьайна, ка ма хIаайий вайна!

— Шиш, мама, кхерадергда Iа хьа!

— Фуд хьа?

— КIай чIагарг. Сона фаьлгаш дийшаш денад хьа!

— Из фу кIай чIагарг да! Дезаш дац хьона цхьаккха кIай чIагарг. Унзар е йоакхаргъя Iа-м.

— Де, мама, де Хьо е ма кхувлий сона цо, дезаш даций из тIаккха?

— Эйшъяхь, со-м ер ма йий, са кIаьник. Могаш ений хьо мукъаь?

— А, хьо цхьаннеть дIаэзеча ях аз-м. Хьо, хьо мама йий, из йоаче юрта хьача Iена, со велхар, велхар. Папас, саца ва шейтIа ког йоахар, со Iоеужаваь. ТIаккха дара из кIай чIагарг.

— Йист хиларий из хьога?

— Хилар, мама. Мама, уж дийна долча хана хIама хилац уж йист, хIай!

— ГIанеть мара лувш хилац адамий меттала оалзарий, оалзазараш. ТIаккха фу хьлар хьога чIагарго, са кIаьник!

— Ма велха, дика саг, ма велха. Аз хьайоалаергъя хьа мама, — аьлар сога цо Iа санна.

— Йоалаарий цо со тIехкхе?

— Йоалайир, тиъамеца кулг лаьца.

— ГIа дийна хиннад хьона, ва зIамгалг. Тхьовса хIанз, тхьовса. Дукха кIо ма делахь из кIай чIагарг. Унзаре воаккхий е хан хьо цо.

— А дукха кIодац аз-м из, мама. Цунна е ма хиий наб е. Сай геттара сагота дегIа мара цхьайкац со-м цунга.

— Мишта кхайк хьо цунга?

— Боли, Боли аьле.

— Iовдалг, аз-м цице цIи ма йий. Дицденнад хьона аз хьанна илли дакха:

Оаз цици, ма долалахь,
Оаз Боли, ма долалахь,
Са кIоригаш ма долалахь,
якаш.

— Я-а-ц из цице-а цIи!

— Велха санна чIехк хьо!

— Я-е-ц из цице-е-а цIи!

— Вешта, цхьатарра шин хIаш дукха хул. ЦIоарахой оал церех.

— Иштта хьаьла мегаций Iа, велза е ца велзаш.

— ХIа-у, даьра! Болена гоеме де цици. Цкъа - тхо седкъашка хьажа долкача хана, цице чIиъ хоадабир гаа. Раьза хилавзар Боли дала. Кхоана гIоргда вай аьнна, ворлавир со цо.

— Уж фу седкъий де сона хIанз. Сенна ух шо цига!

— Цига дукке Бузаш даIуеII уж, соа меца долаш. Уж нхаба ух тхо цига. Уэвай мама, хоза я сигала, тхо космонавташ санна...

— Космонавташ!

— Хьаа, кос-мо-на-таш санна, жуж-ж-ж-ж аьле, дIакхоча тхо седкъашка. ТIаккха духьала йоагIа тхона кIазилгаш, гIад а яке. ТIаккха оаха царна маьнх яу.

— Цице никъ хоадабича дахкхаэар хьа Iа шоаш.

— ХIаа, дакхазар, мама.

— Ха-ха-ха, хьажал фу йоах! Ай, ва дошо корталг, хьа-м къаьнача Товсаре дийцар ма дий. ДагадоагIий хьона из вайцига еначе хана цо аьннар:

— Городе яха веннар со, цицко никъ хоадабе мара. Кхоана гIоргъа-кх аьнна чуйоагIа-кх со кIанз. Иштта йоахар цо, дагадоагIий хьона?

— ДагIац. Мама, наб йоагIий хьона?

— ХIана яц Iа, ва дошо сагалг? КIордайир хьона со?

— А, мама, кIордаязар. Бакъда, хьада тигац боле оз бIаргаш дIакхъайлача.

— Наб е аза цун е ма яхарий Iа.

— ХIаа, со вуц а веннавар.

— Во-м дIайода хIаьта. Цхьаькха цхьа хIама хетта мегаргдий са дошо сагалг, хьога?

— Мегаргда, мама.

— Кхы фу кхуль хьона кIай чIагарго! Кхераме кIама дой цо?

— Дац, мама, дац! Са безам бер ду, аз шийгара дийхар даь сона цо, сона хоза хеттар. Са доттагIа ма дий из. ДоттагIчо ге доенхлаш хул, кхераваш хилац ма йоахарий папас.

— Кхерваш хилац яхийга дацар из, са кIаьник, тийша болх беш хилац доттагIчо, йоахар папас. Тхьовса хIаьта, со дIайода. Наб дика хийла хьа.

Арадьлар нана. ТIаккха цхьа хо аьнча юхачуера из. Юхха дIатIаехар берий маьнгилга, Iотiайирзар. Корах чуухача нже эттача бетте серделонах залоре кIаьни тхьайсалга. Велакъежар из гIанеть. Дукха лаьттар нана бIаргагуча сурте хоалеш тамашо гIа бийхка. Уйлене яр цун юхь. Фу дер-хьоI цун дегI? Ший берал! ХIарене шиний кIай чIагарг хулга, хоза мел дар кхухьаш е шиий тайпаре долча вийий дунено сомабаьккхабар-хьоI цун уйлей никI?

КОДЗОЕВ Тимур.

КЪОАЛАШ ДЕЧАРНА—БЕКХАМ

Пачхьалкхен рузкъа тIакхувдача наха, цкъаза вIалла къайла ца кхухьаш ду къоалаш. Цхьаболчарна хет ми лийе а кхача органаша шоаш къоал деча хана дIалувцаргбац, шоаш бехке хилар царна гучадаккха могаргдац, аьнна.

Из хеташ хиннав бахача наха бытовой гIулакхаш дара министерствана, чуйоагIа «Чечингтрикотажбыт» объединене центральни склада заведующи Мамашев а. Финансни документаш а уттадеш 2300 сома маьха геттара чIоагIа наха хоатташ дола товараш лоачкъадаьд цо. Цунна 5 шера чувалла суд яьй Октябрьски района халкъа судо.

Ше деча къоалах, делаеча мIрчача гIулакхех сага хIама ховргдац мотташ хиннав республиканейн туберкулезни больница керттера бухгалтер хинна И Исраилов а. Цо ледачоа НГIАССР Минздрава тIахьожам ца лоаттабар бахьан долаш шийх бIубенна, шиий къоал гучадаргдац, аьнна хеташ волча цо эшачул дукхагIа ахчаш хьийдаьд госбанкера 1979—1980 шерашка. Болх беш бола нах дукхагIа кIезигагIа болгаше а больница штат бокъонца йиза йолаш санна ахча хьа а ийдеш, вIалла боацаш болча наьха цIерагIа алапеш яздаьд цо. ХIаьта из совленагIа дола ахча шин киса дийхкад царна хьалхара кулгаш а ядеш. Цу тайпара цо лоачкъадаьд 50 875 сом. Цунна а бекхам чIоагIа хиннаб. 10 шера чувалла ха техай цунна Октябрьски района халкъа судо.

«Чечингсельстрой» треста автотранспортни колонка шофер Р. Губаева складера хьа а ийца Къулбаседа - Кавказски бройлерни фабрика хьалхьеча дIадахьа дезаш хинна 7700 килограмм арматурни аьшк «аьрда» оагIорахьа дIалаьллад. Шаккхе а чувеллав, хIараненна диъ-даь шу суд а еш.

Къоалаш дара уж санна йола факташ кхы а дукха юкъа йиш я, бакъда, бекхам къушта хургбац аьлча бакъдац. ХIараненна дIакхоачаргда шийна довгIар. Цох шеко яц. Из дIаховлда къоалаш дечарна, пачхьалкхен киса кхувдарашта.

И. ДАХКИЛЬГОВ,
НГIАССР МВД ОБХСС воккхагIвола инспектор, милице капитан.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

27 АВГУСТ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 9.00 — 21.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00 — 14.00. Радиоконцерт «Вайна машар эш!». 11.00. ЯьIгачу атлетикагIа йола спортивни яхьаш. 15.00. «Советски халкъа авангард» яха лекци. 16.00. «Сийле хийла къахьегача наьха» яха сайре - вIашагIкхетар. 17.00. Советски Нохой - Юртовски районий художественни самодеятельноста концерт. 20.00. «Советски кино исторех» кинофестиваль.

Химикий культура Дворец. 11.00. «Iадика хийла хьа, ахка!» яха ахкан площадкаш торжественно дIакъовлар. 12.00. Мультипликационни фильмаш. 14.00. ВолейболагIа йола спортивни яхьаш. 18.00. «Вай кIира» яха дагахьа деша журнал. Социалистически яхье котбаьннарашта хетадаь. 20.00. «Сийле къахьегамга хьежна» яха кинолектори. Баьццара театр.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 12.00. Болх беш я берий аттракционий городок. 18.30. «Селханарен таханарен джаз» яха радиоконцерт. 19.30. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискоклуб».

28 АВГУСТ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 9.00 — 21.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00 — 14.00. «Наьа а доахаш вахаре гIолла» яха радиоконцерт. 15.00. «Коммунистически кхетам луча кърда Iаьдалаш, традицеш, цIейш» яха лекци. 16.00. «Саги законие» яха дагахьа деша журнал. 20.00. «Коммунизмагахьа гIа боахаш да тхо» яха кинофестиваль.

ТЕЛЕВИДЕНИ

27 АВГУСТ

16.00 — «Къонала студи».

РАДИО

27 август

7.30 — Передачай программа. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
7.35 — «Юртара вахар». Хаоттамах бола хоам (нохчий меттала).
8.25 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя», газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.35 — Хоамаш.
10.15 — «Халкъа контроль болх беш я». (нохчий меттала).
10.35 — Музыкальни антракт (нохчий меттала).
11.00 — «Хьона, Даьха, сатечун дог» (эрсий меттала).
11.30 — «Сатирически талгIе тIа». Радиожурнал (эрсий меттала).
12.40 — «Къоначар оазаш» (нохчий меттала).
13.00 — «Парторганизацешкара отчеташ хоржамаш» (эрсий меттала).
15.15 — «XX бIаьшерий ритмаш» яхача циклацара передача (эрсий меттала).
16.00 — «Кавказа гIуйренаш». Радиожурнал. (эрсий меттала).
17.15 — «Тха музыкальни галерей» (нохчий меттала).

УКВ

16.00 — «Роман» театра артисташ болча хьошалгIа. Музыкальни передача.
18.54 — «Иллеш, беташ, бегашта даннхар». Эстрадни концерт.
19.37 — А. Мальсагов. Безаме дувцараш (гIалгIай меттала).
19.55 — Лирически концерт.

28 АВГУСТ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
7.36 — Музыкальни антракт (нохчий меттала).
8.25 — «Шоана дукха езаш йола ашараш» (эрсий меттала).
11.30 — «Дисциплинах дола болхлочун дош» (эрсий меттала).
11.35 — «Юрий Антоновца вIашагIкхетар». Музыкальни передача.
[illegible] — Радиовыпуск «Школьни глобус» (эрсий меттала).
15.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — «Иллеца деттагIал доагIарна». Концерт (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — Н. Горелов, «Донский мастер». Радиопостановка.
18.59 — Дикаева СаIида иллеш.
19.40 — Б. Зязиков поацца дувцараш.
20.03 — Шатера Дан хетадаь. Концерт.
20.44 — Халхара ашараш.

РСФСР просвещенена министерства изаний школий НИИ Нохч - ГIалгIай филиала коллективо чIоагIа хала а хеташ кодам бу филиала болхлочунга А. Д. Циценаега цун воI Алави кхалхарах.

ТХА АДРЕС: 364007, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктоххана секретара — 2-84-69; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта бовхама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехатий — 2-85-64; корректорски — 2-69-68.

НАШ АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-69; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-69-68.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ00250. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4220.